

infància **eu-ro-pa**

07.13

REVISTA D'UNA XARXA DE REVISTES EUROPEES

igualtat d'oportunitats

Sumari

Cap on anem? <i>Infància</i>	3
«Tots els infants de la terra seran benvinguts a les fogueres del nostre consell» Anke van Keulen	4
La desigualtat d'oportunitats a Europa	6
Diversos aspectes de la diversitat Michel Vandenbroeck	8
Els serveis per a la primera infància i la igualtat d'oportunitats John Bennett	10
Els drets de l'infant, un nou tipus d'estàndard universal Martin Woodhead	14
Infants que creuen fronteres: potenciar la inclusió dels infants en els centres infantils Chris Pascal y Tony Bertram	16
Vers una educació inclusiva Bronwen Cohen	19
«No podem satisfer tothom!» La diversitat en l'enfocament de la situació Regine Schallenberg-Diekmann	21
Els mestres haurien de lluitar contra els estereotips de gènere Emilie Stendhal	24
El uso de los medios de comunicación para promover el respeto por las diferencias Paul Connolly	26
«Éist» significa escoltar: diversitat i igualtat a Irlanda Colette Murray	28
«Nines del Nó» Iniciar el diàleg amb els infants sobre l'exclusió i la discriminació Anke Krause	30
Una formació per a treballadors de la primera infància centrada en el respecte per la diversitat Myriam Mony	32
«Focus en... Glenda MacNaughton» Anke van Keulen y Peter Moss	34

Editorial

Benvinguts al número 13 d'INFÀNCIA A EUROPA. En aquesta ocasió el tema central és la igualtat d'oportunitats, inspirat pel fet que l'any 2007 és l' «Any europeu de la igualtat d'oportunitats per a tots», i els seus diferents aspectes: els drets, la representació, el reconeixement i el respecte. Tot i que no se n'ha fet gaire publicitat, l'Any europeu és una declaració important del compromís de la Unió Europea en la promoció de la igualtat i la no discriminació: en paraules de la Comissió, és «l'eix central d'una estratègia dissenyada per garantir que s'aborda de manera efectiva la discriminació, que es valora la diversitat i que es promou la igualtat d'oportunitats per a tots» (http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/jun/antidiscrimination_en.html). Hem abordat la qüestió d'una manera àmplia. Trobareu articles de vuit països sobre temes com la contribució dels drets dels infants i dels centres infantils a la promoció de la igualtat d'oportunitats, i informes nacionals sobre la tasca realitzada per lluitar contra diverses formes de desigualtat i discriminació.

INFÀNCIA A EUROPA és el resultat del treball d'una xarxa de revistes, i aquest número ha sorgit de la col·laboració amb una altra xarxa europea: DECET (Diversitat en l'Educació i la Formació per a la Primera Infància), que té un paper clau a Europa en la promoció de la diversitat i en la lluita contra la discriminació. L'editora convidada, Anke van Keulen, ha estat fins fa poc coordinadora de DECET, i molts dels autors dels articles són membres d'aquesta xarxa. Infància a Europa celebra la oportunitat de treballar conjuntament amb DECET.

Peter Moss, director

Consell de redacció

Peter Moss

Director d'*Infància a Europa*, publicació d'una xarxa de revistes europees. Peter.Moss@ioe.ac.uk

Irene Balaguer, Infància

Rosa Sensat publica cada dos mesos *Infància* i *Infancia*, dedicades a l'educació dels infants entre 0 i 6 anys. www.revistainfancia.org

Bronwen Cohen, Children in Scotland

Mensual, *Children in Scotland* conté articles i notícies relacionades amb la infància a Escòcia. www.childrenscotland.org.uk

Ferruccio Cremaschi, Bambini

Revista mensual per a professionals de l'educació de 0 i 6 anys, centrada en la investigació científica i les bones pràctiques a Itàlia. www.edizionijunior.it

Annica Grimlund, Tidningen Förskolan

Tidningen Förskolan és la revista del sindicat de mestres suecs. Publica deu números l'any. www.forskolan.net

Eva Gruber, Betrifft Kinder

Revista mensual sobre les polítiques d'infància i educació a Alemanya. www.verlagdasnetz.de

Perrine Humblet, Grandir à Bruxelles

Cada nou mesos, 4.000 còpies gratuïtes per a la Bèlgica francòfona. www.grandirbruxelles.be

Stig Lund, Born & Unge

Revista setmanal gratuïta per als 50.000 afiliats al sindicat BUPL (Federació Nacional de Mestres de Dinamarca). www.boernogunge.dk

Alexandra Marques, Cadernos de Educação de Infância

L'Associação de Profissionais de Educação de Infância publica l'única revista per a mestres d'infantil de Portugal. apei.no.sapo.pt

Teresa Ogrodzinska, Fundacja Rozwoju Dzieci

L'ONG Fundació Comenius per al Desenvolupament de la Infància treballa per la igualtat d'oportunitats dels infants de 0 a 10 anys. www.frd.org.pl

Jan Peeters, Kiddo

Kiddo, per a professionals del 0-12, es publica vuit cops l'any i es distribueix a Holanda i Flandes. www.kiddo.net

Marie Nicole Rubio, Le Furet

Tres cops l'any, *Le Furet* cobreix la franja d'edat 0-6 i es dirigeix a formadors, administradors i coordinadors francesos.

Cap on anem?

Infància

Algú de nosaltres no és racista? La pregunta la formulà un dia un bon amic, en plena discussió sobre les actituds xenòfobes o racistes que els membres del grup s'atribuïen. La seva pregunta va generar un llarg silenci. Ell, que és una persona sensible, intel·ligent, reflexiva i humil, explicà en quines ocasions pensava que havia tingut alguna reacció que podia ser qualificada com a racista.

Una pregunta i una reflexió que convidaven a anar més enllà del tòpic o de la simplificació del que habitualment es qualifica com a racista. Els humans tendim a justificar una actitud de recel, de desconfiança, de por, envers tot allò diferent a nosaltres; allò desconegut moltes vegades genera inseguretat. Des d'aquesta perspectiva es podria pensar que el racisme no és altra cosa que por.

Aquesta actitud, o reacció primària, fins i tot podria ser comprensible o justificable des de diverses disciplines, però sabem que ha generat i genera una doctrina i uns postulats de discriminació i de destrucció d'allò diferent. Potser per això la societat rebutja majoritàriament els postulats doctrinaris del racisme, la qual cosa no invalida que ens preguntem si en la quotidianitat tenim actituds o reaccions que puguin ser racistes.

Quan estem immersos en una realitat social que canvia a ritme accelerat i amb una excepcional diversitat cultural, religiosa i ètnica, és important aturar-se a pensar que, per conviure amb la complexitat que comporta la diversitat i en una situació que genera contradiccions, cal temps per pensar i per compartir el que es pensa o se sent.

El cert és que a la Unió Europea conflueixen totes les paradoxes imaginables entre les polítiques comunes i les dels diferents països que avui la conformen, cada un d'ells amb les seves diverses realitats històriques, identitàries, culturals, socials. Precisament com a conseqüència d'aquesta diversitat de diversitats l'any 2007 ha estat l'any europeu de *la igualtat d'oportunitats per a tots: com una invitació a pensar sobre la no discriminació, a valorar de manera positiva la diversitat per afavorir la cohesió social a partir del respecte a la tolerància*.

INFÀNCIA A EUROPA ha volgut contribuir a aquesta voluntat de pensar, de compartir experiències sobre el repte que la realitat planteja a la política, a la societat i també a l'educació. En aquest número de la revista es descriu com és d'igual i diferent aquesta realitat compartida i com es treballa per aprendre a conviure de manera positiva des de les primeres edats.

El tema és complex i demana treballar amb molta cura, perquè és fàcil caure en una actitud paternalista o caritativa, i ni l'una ni l'altra contribuirien a cohesionar una realitat nova, capaç de mirar el futur amb optimisme. Cal ser conscients que és necessari contextualitzar cada proposta per tal de poder comprendre la seva intencionalitat i conèixer d'allà on ha sorgit, sempre com a resultat d'unes idees i d'uns valors concrets difícils de ser imitats, precisament perquè entre nosaltres hi ha grans diferències.

Una nova realitat sobre la qual caldrà crear un nou vocabulari per no caure en l'error de reproduir velles posicions. Caldrà temps per trobar noves paraules

que s'ajustin a les noves voluntats i maneres d'actuar entre tots, per exemple a INFÀNCIA, en aquest context, ens sentim incòmodes amb la paraula *tolerància* que clou la frase de la voluntat europea d'aquest any, ens sentiríem més còmodes si en lloc de *tolerar* es convidés a *escoltar, a dialogar, a respectar*.

Però en tota aquesta realitat, complexa i diversa, hi ha una constant transversal, comú arreu, antiga, que en lloc de disminuir creix, i per tant resulta alarmant: la pobresa. La pobresa, és el gran repte de l'Europa actual, una Europa tan capaç de generar riquesa i tan incapaç de repartir-la adequadament, el repte més gran per garantir una veritable igualtat d'oportunitats a tots els ciutadans, siguin d'on siguin, vinguin d'on vinguin, creguin el que creguin, per no tenir por i poder valorar de manera positiva la diversitat, per garantir la cohesió, per poder sentir el respecte que proporciona la justícia social, perquè en la nova Europa no siguin possibles ni la xenofòbia, ni el racisme.

«Tots els infants de la terra seran benvinguts a les fogueres del nostre consell»

Anke van Keulen

Aquesta dita dels nadius americans expressa la igualtat d'oportunitats i de drets de tots els infants, que són considerats com a éssers humans i presos seriosament allà on es prenen les decisions.

Aquest número d'INFÀNCIA A EUROPA se centra en la igualtat d'oportunitats per a tots els infants, coincidint amb l'Any europeu de la igualtat d'oportunitats per a tots dissenyat per la Comissió Europea «com a part d'un esforç conjunt per promoure la igualtat i la no discriminació a la Unió Europea». L'Any europeu gira entorn de quatre temes centrals:

- Drets: conscienciar del dret a la igualtat i a la no discriminació
- Representació: estimular el debat sobre les possibles maneres de millorar la participació dels grups que tenen menys representació en la societat.
- Reconeixement: valorar i acollir la diversitat.
- Respecte i tolerància: promoure una societat més cohesionada.

Un context cada vegada més divers

Si analitzem la qüestió de la igualtat d'oportunitats en l'Europa actual pel que fa a la primera infància, ens enfrontem a la diversitat en terrenys diversos:

- La diversitat ètnica i cultura està creixent amb la mobilitat de les persones tant dins l'àmbit europeu com intercontinental.
- L'impacte de la pobresa és desproporcionat en el cas dels més petits i les seves famílies i limita seriosament les seves oportunitats vitals. Un desafiament clau és el de la desigualtat entre classes socials.
- La desigualtat de gènere segueix estant molt estesa, incloent la situació laboral de les dones i la participació masculina, professional i personal, en la cria i l'educació dels infants.

- Segueix havent-hi reptes importants pel que fa a la inclusió total d'infants amb capacitats diferents en els serveis i escoles infantils.

Aquesta diversitat planteja nous interrogants als estats i a la societat, ja que qüestiona els nostres conceptes d'identitat i de ciutadania.

Els primers anys de vida d'un infant són una etapa bàsica en el desenvolupament holístic. La investigació demostra que els prejudicis i la identitat es formen en aquests anys. Resulta doncs fonamental repensar els serveis europeus per a la primera infància sota aquesta perspectiva. Els serveis infantils poden tenir un efecte positiu, contribuint a combatre la pobresa, a fer front a la discriminació i l'exclusió social i a fomentar la igualtat de gènere en el terreny laboral i en el social. Però per desenvolupar tot el seu potencial, aquests serveis han d'oferir qualitat, han de comptar amb els recursos necessaris, han de reconèixer la importància de la diversitat i la complexitat de les societats europees en els currículums, i calen polítiques d'accessibilitat i la professionalització dels treballadors

DECET

Aquest número és una col·laboració entre dues xarxes europees: Infància a EUROPA, una xarxa de revistes de deu països, i DECET (Diversitat en l'Educació i la Formació per a la Primera Infància), una xarxa d'experts de vuit països (Alemanya, Bèlgica, Espanya, França, Grècia, Irlanda, els Països Baixos i el Regne Unit). Coincideix amb una conferència de DECET que du per títol «Fonaments per a la igualtat d'oportunitats per a tots en l'atenció i l'educació de la primera infància. El respecte per la diversitat i la inclusió social» i que se celebrarà a Brussel·les del 18 al 20 d'octubre. La conferència pretén ajudar a la construcció d'aquests fonaments d'acord amb els objectius de l'Any europeu de la igualtat d'oportunitats per a tots. Alguns ponents de la conferència participen també en aquest número, així com alguns membres de DECET

Comencem amb algunes xifres que reflecteixen la desigualtat a Europa i mostren com aquesta varia segons els països. Després, basant-se en l'informe recent de l'OCDE, *Niños pequeños, grandes desafíos*, John Bennett conclou que el criteri econòmic que domina en els

serveis infantils és insuficient; cal equilibrar-lo amb un criteri d'igualtat i de democràcia. Martin Woodhead analitza el paper central de la Convenció sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides per a la consecució de la igualtat d'oportunitats per als infants, fent èmfasi en el fet que els infants tenen drets. Michel Vandebroek s'endinsa en alguns conceptes claus i adverteix contra l'excés de simplificació dels enfocaments sobre la igualtat. La esperança de futuro depende en gran medida de la capacidad de los profesionales de valorar y fomentar la diversidad y la igualdad. Incluimos un ejemplo, de Francia, sobre la manera en que una escuela de formación de Lyon pone el acento en el trabajo sobre la diversidad en la formación de «educadores» para la primera infancia. La segona part de la revista examina algunes experiències concretes d'àmbit nacional i local, tant en centres d'educació infantil com en escoles, que ofereixen exemples d'un treball a favor d'una més gran qualitat, però subratllant també el camí que queda encara per recórrer i els obstacles que s'han de superar. Un estudi internacional sobre les perspectives de les famílies i els treballadors immigrants en els centres infantils ofereix la possibilitat d'una base de coneixement per a uns serveis i unes pràctiques més inclusives. Un centre de Berlín, que utilitza situacions de la vida dels infants i les famílies com a punt de partida per al treball pedagògic, constitueix un exemple de resposta a les necessitats de les famílies que treballen en un mercat laboral flexible.

Una iniciativa sobre la igualtat de gènere a Suècia mostra de quina manera el personal que treballa amb la primera infància sovint reforça els estereotips de gènere, i com unes intervencions específiques, com els «pedagogs de gènere», poden ajudar a prendre consciència i a modificar les pràctiques.

Des d'Escòcia ens arriba una valoració de les noves polítiques per fer front a les desigualtats educatives amb què es troben molts infants amb discapacitats, o infants «amb necessitats de suport addicional», com els anomena la nova legislació. Aprenem com les Nines Persona estan demostrant ser una manera efectiva, en molts països, d'iniciar el diàleg amb els infants sobre l'exclusió i la discriminació, la diversitat i l'equitat. Dos exemples d'Irlanda, que planten cara al sectarisme i la discriminació que viuen els *Travellers*, ens mostren com el servei per a la primera infància poden jugar un paper actiu a l'hora de combatre l'exclusió i la desigualtat.

L'esperança de futur depèn en gran mesura de la capacitat dels professionals de valorar i fomentar la diversitat i la igualtat. Incloem un exemple, de França, sobre la manera com una escola de formació de Lió posa l'accent en el treball sobre la diversitat en la formació d'educadors per a la primera infància.

Tanquem amb una entrevista amb Glenda MacNaughton, directora del Centre per l'Equitat i la Innovació en la Primera Infància de la Universitat de Melbourne, a Austràlia, i una de les ponents de la conferència de DECET. MacNaughton posa l'accent en la «democratització de tots els aspectes del currículum, de les relacions i de la política de la primera infància, de manera que tots els infants puguin trobar maneres de desenvolupar les seves possibilitats com a ciutadans socialment justos i respectuosos en l'ara i l'aquí, no només com a futurs treballadors i aprendents permanents»

Aquest número d'INFÀNCIA A EUROPA planteja moltes reflexions sobre la igualtat d'oportunitats i l'exclusió: encara queda molt camí per recórrer. Però mostra també que hi ha moltes persones i organitzacions comprome-

ses que treballen per millorar la igualtat d'oportunitats per a tots els infants, seguint la dita de «tots els infants de la terra seran benvinguts a les fogueres del nostre consell».

Anke van Keulen és pedagoga social, formadora, fundadora sòcia del Bureau MUTANT y ha estat coordinadora de la xarxa DECET durant els anys 2004-2007. a.vankeulen@mutant.nl

Propòsit

Tots els infants i adults tenen dret d'evolucionar i desenvolupar-se en un context on hi hagi equitat i respecte per la diversitat. Els infants, les famílies i els educadors tenen dret a una educació i uns serveis de qualitat, lliures de qualsevol forma de discriminació (explícita o implícita) per causa de la raça, el color, el sexe, la llengua, la religió, l'opinió política o d'altra mena, l'origen nacional, ètnic o social, la posició econòmica, la incapacitat física, el naixement o qualsevol altra condició (en referència a l'Article 2 de la Convenció sobre els Drets dels Infants de les Nacions Unides).

Objectiu

Per això la xarxa DECET promourà el coneixement, les habilitats i les actituds que permetin als infants i als adults construir junts uns serveis i unes comunitats educatives on tothom:

- senti que hi pertany
- pugui desenvolupar els diversos aspectes de la seva personalitat
- pugui aprendre dels altres més enllà de les fronteres culturals i d'altra mena
- pugui participar com a ciutadà actiu
- abordi activament els prejudicis a través de la comunicació oberta
- mostri la voluntat de créixer i de treballar conjuntament per lluitar contra les formes institucionals de prejudici i discriminació.

European network DECET
www.decet.org

La desigualtat d'oportunitats a Europa

La taula compara els països de la xarxa INFÀNCIA A EUROPA pel que fa a set indicadors econòmics i socials: alguns fan referència a la població en general, d'altres als infants i d'altres a la igualtat de gènere. No hi ha indicadors transnacionals disponibles sobre la desigualtat que pateixen alguns grups «de risc» concrets com les minories ètniques o les persones amb discapacitats. No s'inclouen indicadors sanitaris, si bé un estudi recent ha mostrat un vincle clar entre els índexs de mortalitat dels infants menors de cinc anys i les desigualtats de rendes: els infants del Regne Unit tenen el doble de probabilitats de morir abans dels cinc anys que els de Suècia.¹

Per a la majoria d'indicadors es donen dos elements d'informació. El primer mostra la posició del país; com més baix és el número, millor és el resultat del país. El segon element, entre parèntesis, mostra les dades reals de l'indicador en el país, i és la base per a la classificació.

Si observem les classificacions, emergeix un panorama coherent. Dinamarca i Suècia sempre estan entre els tres primers, és a dir, entre els de millors resultats; Itàlia i Portugal estan entre els tres darrers, excepte pel que fa al benestar infantil (Itàlia) i les diferències en l'ocupació per gènere (Portugal). Portugal, però, té els nivells de rendes més baixos, amb diferència. Altres països presenten més variacions en els indicadors.

1. D. Collison et al. (2007) 'Income inequality and child mortality in wealthy countries', *Journal of Public Health* («La desigualtat de rendes i la mortalitat infantil en els països rics», *Diari de Salut Pública*), 13 de març de 2007, pàg. 1-4.

LLEGENDA DE LA TAULA:

PIB per càpita: PPA=Paritat de Poder Adquisitiu, que iguala el poder adquisitiu de les diferents monedes en el seus països per a una cistella de la compra donada. (Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides (2006), Informe sobre el Desenvolupament Humà 2006.

Índex de pobresa humana: índex compost per als països amb rendes més altes que abasta l'esperança de vida, i els índexs d'alfabetització adulta, de pobresa i d'atur de llarga durada.

Desigualtat de rendes: índex de Gini, on el 0 representa la igualtat absoluta de rendes i el 100 representa la desigualtat absoluta.

Pobresa infantil: infants que viuen en llars amb una renda equivalent disponible inferior al 60% de la mitjana nacional del país on viuen (Eurostat (2007) Condicions de vida a Europa [LCE])

Benestar infantil: classificació mitjana a partir de sis dimensions del benestar de l'infant (benestar material; salut i seguretat; benestar educatiu; relacions familiars i entre iguals; conductes i riscos; benestar subjectiu) (UNICEF (2007) Un panorama del benestar infantil en països rics)

Índex de potenciació de gènere: índex compost que abasta la participació i presa de decisions de les dones en l'àmbit econòmic; la seva participació i presa de decisions en l'àmbit polític; i el seu poder sobre recursos econòmics.

Diferències en l'ocupació per gènere: diferència entre l'índex d'ocupació dels homes i les dones (15-64 anys)

	PIB per càpita (PPA euro) (2004)	Índex de pobresa humana	Desigualtat de rendes	Pobresa infantil (0-15) (2004)	Benestar infantil	Índex de potenciació de gènere	Diferències en l'ocupació per gènere (2005)
Bèlgica	21,18	6 [12,4]	7 [33,0]	5 [17 %]	7 [10,7]	3 [0,855]	9 [15 %]
Dinamarca	21,74	3 [8,4]	1 [24,7]	1 [9 %]	3 [7,2]	2 [0,861]	2 [8 %]
Alemanya	19,28	4 [10,3]	3 [28,3]	7 [20 %]	8 [11,2]	5 [0,816]	3 [12 %]
Espanya	17,06	7 [12,6]	9 [34,7]	11 [24 %]	4 [8,0]	7 [0,776]	11 [24 %]
França	19,96	5 [11,4]	6 [32,7]	3 [14 %]	9 [13,0]	no disponible	4 [11 %]
Irlanda	26,44	9 [16,1]	8 [34,3]	8 [22 %]	6 [10,2]	8 [0,753]	10 [19 %]
Itàlia	19,19	10 [29,9]	10 [36,0]	12 [26 %]	5 [10,0]	11 [0,653]	12 [25 %]
Països Baixos	21,65	2 [8,2]	5 [30,9]	6 [18 %]	1 [4,2]	4 [0,844]	7 [13 %]
Àustria	21,98	no disponible	4 [29,1]	4 [15 %]	11 [13,8]	6 [0,815]	7 [13 %]
Portugal	13,37	no disponible	12 [38,5]	10 [23 %]	10 [13,7]	10 [0,681]	5 [11,7 %]
Suècia	20,12	1 [6,5]	2 [25,0]	2 [11 %]	2 [5,0]	1 [0,883]	1 [4 %]
Regne Unit	20,99	8 [14,8]	10 [36,0]	8 [22 %]	12 [18,2]	9 [0,755]	5 [12 %]

Diversos aspectes de la diversitat

Michel Vandebroek

Michel Vandebroek examina la història recent dels debats referents a la diversitat i adverteix contra les idees massa simplifiades sobre la naturalesa de les desigualtats i la resposta que se'ls dona.

Diversitat: un tema «nou»

Tot i que la diversitat no és un fenomen nou, l'atenció que el treball social i l'educació posen en aquest tema és força recent. Si bé sempre hi ha hagut migracions i nous assentaments, la diversitat com a tema social i educatiu no va sorgir a Europa fins a finals de la dècada de 1970 i principis de la de 1980. L'aparició d'aquest «nou» tema estava relacionada amb els canvis socials del moment. La fi del colonialisme (o el principi del neocolonialisme, com defensarien alguns), així com la manca de mà d'obra en les zones més riques d'Europa, van donar lloc a la immigració de la postguerra dels països mediterranis i les antigues colònies.

Inicialment, aquestes famílies vivien sovint en zones segregades i, com a resultat, els estats de l'Europa Occidental no es percebien com a ètnicament o culturalment diversos. La crisi econòmica de finals de la dècada de 1970 va provocar un alt índex d'atur i d'inseguretat laboral per als obrers menys qualificats i va disminuir el paper de la fàbrica com a lloc d'integració social, de construcció d'identitat i de pertinença. Per a moltes famílies, la recessió econòmica va significar una primera experiència (o amenaça) de mobilitat social cap avall. Alhora, el paper de l'estat del benestar va ser qüestionat: la retallada dels pressupostos va anar acompanyada de debats polítics sobre un «estat més reduït», on els drets socials ja no eren tan evidents. Moltes persones van patir la inseguretat laboral i social.

La transformació de la societat industrial en una societat del coneixement (que amenaça la feina dels obrers poc qualificats, però on augmenten les oportunitats laborals en feines qualificades en el sector terciari) va posar cada vegada més èmfasi en l'educació com a condició per a la integració social. Les persones de classe treballadora que s'enfrontaven a la mobilitat social cap avall es van trobar amb els treballadors «immigrants»

que finalment començaven una mobilitat social cap amunt. Paradoxalment, els debats sobre la necessitat d'integrar els grups de minories ètniques no van començar fins que aquests grups van començar a integrar-se.

L'extrema dreta i el multiculturalisme

En aquest context, van guanyar popularitat dos moviments oposats. Un incloïa els grups racistes (o d'extrema dreta) i els partits polítics (per ex., Vlaams Blok a Flandes, el Front Nacional a França), que exigien la repatriació dels grups ètnics minoritaris i que es posés fi a la immigració. Inicialment, en els anys 1980, presentaven els grups minoritaris com a competència per a les feines industrials cada vegada més escasses i com a persones que minaven el precari estat del benestar. Més tard, i sobretot després de l'11-M, a aquest discurs xenòfob s'hi va sumar a través de la influència dels grups ideòlegs de la Nova Dreta (per ex., GRECE a França) un discurs que defensava la identitat cultural i el reconeixement de la diversitat. Aquest reconeixement dels drets dels grups culturalment diversos, segons la Nova Dreta, duia inevitable-

ment a un «xoc de cultures», a causa de la incompatibilitat percebuda entre la «cultura» i els «valors» dels musulmans i els europeus o cristians. Aquest discurs més nou ja no es basava tant en la suposada superioritat dels «blancs», sinó més aviat en els drets de les nacions i dels grups culturals a preservar les identitats culturals, que es creien amenaçades per les comunitats de minories ètniques, i especialment per la musulmana, a l'Europa Occidental.

El segon moviment era un discurs multicultural i intercultural cada vegada més present en l'àmbit social en general i en l'educació en particular. Tot i que la postura ètica i política era oposada a la de la Nova (Extrema) Dreta, les anàlisis i els conceptes eren notablement similars. El moviment exigia el reconeixement dels diferents grups culturals, amb les seves pròpies normes i els seus propis valors, i analitzava les dificultats associades al diàleg (o als conflictes culturals) entre aquests grups. Van aparèixer llibres de text que explicaven, com a exemple per a futurs mestres o treballadors socials, les diferències entre els valors de les famílies «mediterrànies» i de l'«Europa Occidental». Dins d'aquest moviment, hi havia diferents concepcions del que

eren «bones pràctiques»: alguns defensen la integració dels infants de minories ètniques mitjançant programes d'immersió; altres afirmaven que la diversitat és un problema per a la majoria i desenvolupaven programes educatius perquè tots els infants aprenguessin junts.

Pertinences múltiples

Els paral·lelismes entre aquests moviments i discursos són sorprenents. Cal analitzar-los tots dos críticament per les suposicions de base que comparteixen, incloent un concepte monolític i estàtic de la identitat cultural, vinculat a la procedència ètnica. Però en les societats actuals, les persones s'identifiquen i estan influenciades per molts grups diferents: cultural, lingüístic, professional, religiós, polític i molts d'altres. Els infants, com els adults, construeixen les seves identitats culturals basant-se en les seves múltiples pertinences i lleialtats a diferents grups. Les identitats són dinàmiques ja que els sentiments de pertinença canvien al llarg de la vida, però també perquè els infants són agents socials actius que aporten canvis als grups culturals als quals pertanyen. Molts autors han documentat aquesta evolució, utilitzant termes com el de les identitats híbrides o nòmades, o les pertinences múltiples.

L'objectiu educatiu dels serveis infantils no és, per tant, el de fomentar la identitat cultural dels infants. És el d'ajudar a construir ponts entre

les cultures diverses de la família i les institucions, i en fer-ho, donar suport a les múltiples pertinences dels infants. En aquest encontre complex, els infants no estan obligats a ser «marroquins» o «belgues», per exemple; poden ser únics, coconstruint activament una identitat aprofitant les seves múltiples pertinences.

A més, tant als moviments multiculturals com als d'extrema dreta els manca una anàlisi més profunda de les inequitats estructurals de la societat. Alguns exemples recents demostren on ens pot dur aquesta descontextualització. La violència en els suburbis francesos de la tardor de 2005 es presenta erròniament com una qüestió de segregació ètnica, en lloc de com una profunda segregació socioeconòmica. A Flandes, un percentatge gens acceptable d'adolescents de minories ètniques abandonen l'escola sense cap mena de titulació, la qual cosa ha dut el Departament d'Educació a proposar accions per persuadir les famílies de les minories ètniques dels beneficis de l'educació preescolar. Això no obstant, una segona mirada a aquests resultats revela que el buit educatiu també pot entendre's com a conseqüència de les desigualtats socioeconòmiques.

Pedagogia de la diversitat i respecte per la diferència

D'aquesta breu anàlisi poden extreure's dues conclusions importants. En primer lloc, una pedagogia de la diversitat hauria d'evitar l'essencialisme cultural i fixar-se en com poden estimular-se en infants i en adults les identitats múltiples (incloent el multilingüisme). Això podria ajudar a evitar els currículums estereotipats que emmarquen els infants en la seva història, sense tenir en compte el seu present, per no parlar del seu futur.

En segon lloc, una pedagogia del respecte per la diversitat és insuficient sense una anàlisi social de les desigualtats estructurals: l'educació de la diversitat

necessita anar acompanyada de programes d'inclusió social. Algunes investigacions recents a Flandes i altres països mostren que els pares amb menys qualificació acadèmica, aturats o de minories ètniques, tenen més dificultats per accedir als serveis infantils de qualitat. Per tant, pot ser útil considerar l'emergència dels prejudicis en els infants no només com a causa del racisme o l'exclusió posteriors, sinó també com a símptoma de les desigualtats estructurals. Això pot ajudar a superar la dicotomia superficial dels perpetradors (blancs) i les víctimes (negres) que massa sovint domina els debats educatius sobre la diversitat. Cal una anàlisi més profunda sobre com es produeixen les relacions de poder, incloent les que es produeixen dins els serveis infantils.

Un exemple interessant d'això és el que va documentar recentment un estudi d'Aisja Snoeck en una escola infantil de Brussel·les. Una mare, recentment immigrada del Líban, demanava insistentment al personal que després de la migdiada asseguessin la seva filla de deu mesos a l'orinal. Al principi el personal va negar-s'hi, ja que consideraven que era una mala pràctica acostumar els infants a l'orinal a aquesta edat, però finalment van avenir-se als desitjos de la mare. En les entrevistes posteriors, la mare va deixar molt clar que no la preocupava l'orinal en concret, però que necessitava saber que se l'escoltaven. Un cop el personal l'havia escoltat, podia iniciar un diàleg recíproc amb ells i convèncer els seus pares libanesos que la seva filla estaria bé en el centre. El que va succeir aquí, tant per part de la mare com del personal, va ser l'establiment de les condicions per a l'educació com a responsabilitat compartida entre l'àmbit públic i el privat, incloent la reciprocitat que massa sovint manca en la societat.

Michel Vandenbroeck treballa al Departament d'Estudis d'Assistència Social de la Universitat de Gant. michel.vandenbroeck@ugent.be

Els serveis per a la primera infància i la igualtat d'oportunitats

John Bennett

John Bennett examina com l'expansió actual dels serveis per a la primera infància ha estat dirigida per uns objectius econòmics i com un programa d'igualtat explícit pot superar algunes de les mancances d'aquest criteri econòmic.

En una presentació al Congrés dels Estats Units que va tenir lloc el 2003, el professor Brooks-Gunn va presentar un resum dels resultats d'unes investigacions que mostren que els serveis per a la primera infància en centres de qualitat milloren els resultats i la conducta dels infants a l'escola. Aquests efectes són especialment clars en infants pobres o de famílies amb un baix nivell educatiu. Aquests resultats han donat lloc a noves inversions molt necessàries en educació infantil i a una atenció renovada envers els infants en situació de risc.

Cal comprendre, però, que la raó principal per a gran part d'aquesta inversió renovada no és la preocupació pels infants d'entorns desfavorits, sinó més aviat un model d'eficiència econòmica. Segons un informe recent sobre educació, *Opcions difícils o temps difícils* (desembre 2006), els treballadors nord-americans competeixen actualment amb treballadors d'altres països amb un bon nivell educatiu. Per mantenir el seu nivell de vida, afirma aquest informe, els Estats Units hauran de mantenir una davantera tecnològica i produir treballadors amb uns nivells acadèmics molt superiors als actuals, i una profunda vena creativa que els permeti continuar generant productes i serveis innovadors. I d'aquí la necessitat d'invertir en l'educació de la primera infància!

Fins aquí, res a dir. La major part de ciutadans desitgen i donen suport al desenvolupament econòmic; i si una política econòmica ofereix un millor accés a l'educació als infants desfavorits, qui pot estar-hi en contra? Això no obstant, al meu parer, podrien aconseguir-se millors resultats si s'afegís un altre criteri de base: un major èmfasi en la igualtat d'oportunitats per als infants de diferents entorns i per a les dones.

Mancances del model d'eficiència econòmica pel que fa als infants

El criteri de l'eficiència econòmica considera els mals resultats d'alguns grups d'infants gairebé exclusivament en termes educatius. Es considera que la diferència en els resultats educatius prové bàsicament del mal rendiment de les escoles en barris desfavorits. Està clar que cal oferir ajudes per millorar els rendiments de les escoles. Però cal també abordar les causes subjacents dels mals resultats, sobretot de la pobresa. La pobresa infantil no pot eradicar-se en les nostres societats sense una major igualtat de rendes i una cohesió social. Per tal de reduir la pobresa familiar i els efectes negatius que comporta per als infants, el govern ha d'establir i finançar correctament polítiques fiscals, socials, laborals, d'habitatge i familiars. Un informe recent d'UNICEF conclou que «cap país de l'OCDE que destini un 10% o més del PIB a transferències socials té un índex de pobresa infantil superior al 10%. I cap país que destini menys del 5% del PIB a aquestes transferències té un índex de pobresa infantil inferior al 15%.» (http://documentacion.unicef.es/documentos_ampliado.htm?iddocumento=8)

Hi ha altres limitacions en el model d'eficiència econòmica. Com que l'eficiència n'és l'objectiu, tendeix a centrar-se excessivament en tècniques pedagògiques que garanteixin un aprenentatge efectiu. Això pot fer que es passin per alt les estratègies d'aprenentatge naturals dels infants i es negligixin els valors fonamentals, com la participació de cadascun dels infants i la importància que els infants aprenguin a conviure en la solidaritat i el respecte. Aquest enfocament pot ignorar també les àmplies funcions socials dels serveis infantils, com la cohesió social, la integració respectuosa de les diverses poblacions, i el suport a les famílies.

Paradoxalment, molts dels programes específics a gran escala basats en el criteri d'eficiència econòmica reben un finançament insuficient. Tot i que s'hi esmercen esforços, l'increment mitjà en el finançament (si és que existeix) dels programes per a infants en situació de risc de fracàs escolar és molt baix. En general, a més, els governs que posen l'accent en programes específics gasten molt menys que els governs que posen l'accent en l'accés universal a l'educació (l'informe *Niños pequeños, grandes desafíos II* mostra que la des-

pesa pública en serveis d'atenció i educació infantils al Regne Unit i als Estats Units està al voltant del 0,5% o menys del PIB, en comparació amb l'1% de França o l'1,5% dels països escandinaus). En canvi, en aquest model de govern, el finançament tendeix a canalitzar-se cap als sectors econòmics, o cap a l'educació secundària superior o terciària, a la qual tenen accés menys infants d'entorns socioeconòmics desfavorits. I per fer encara més gran aquesta distància, els serveis per a la primera infància als quals assisteixen els infants de classe mitjana acostumen a tenir un millor finançament i millors equipaments.

Què aportaria el criteri d'igualtat d'oportunitats?

La perspectiva de l'eficiència econòmica ha contribuït al desenvolupament dels serveis d'atenció i educació per a la primera infància. Amb tot, si contempléssim aquests serveis des del punt de vista de la igualtat, podríem introduir millores per als infants desfavorits. Podríem identificar i oferir respostes a qüestions que potser no es tenen en compte en la perspectiva més simple de l'eficiència:

- Per què els infants d'entorns desfavorits troben dificultats per accedir als serveis per a la primera infància? Els informes *Niños pequeños, grandes desafíos* de l'OCDE, que estudien els serveis infantils de 20 països, van trobar que en molts països, les famílies amb dos sous, on ambdós progenitors treballen, tenen

sovint prioritat d'accés. Una perspectiva basada en l'equitat garantiria que en l'àmbit local, els infants amb necessitats d'aprenentatge especials o addicionals tinguessin prioritat als serveis. També abordaria els problemes d'accés a causa de la diversitat i la desigualtat. I garantiria un finançament addicional notable per als serveis adreçats a infants desfavorits: la igualtat no és suficient!

- Per què els infants de certes procedències ètniques aprenen menys en els serveis per a la primera infància i en les escoles? Les raons són complexes. Però s'ha constatat que la implicació de les famílies i les comunitats, el fet de començar aviat en els serveis educatius infantils, una pedagogia sensible a la diversitat i un suport educatiu continuat durant els anys escolars, donen bons resultats. Sense respecte per la diversitat i sense un recolzament intensiu al llarg de les seves

carreres educatives, els infants poden descoratjar-se fàcilment i poden malmetre's la imatge que tenen d'ells i la seva motivació per aprendre.

exemple, que el treball femení constitueix actualment el 30% del PIB al Regne Unit, i un 40% a Dinamarca i a Suècia (sense incloure el treball no remunerat a la llar).

un cop més, es podria argumentar que aquest enfocament no aconsegueix oferir una igualtat total.

Igualtat d'oportunitats per a les dones

Des dels anys setanta les dones s'han incorporat, cada vegada en un nombre més gran al mercat laboral. Aquest canvi s'ha vist reforçat per una transformació dels països industrials en economies de serveis que per tal de mantenir el seu creixement i prosperitat necessiten un alt índex de població treballadora. Actualment, les dones són necessàries en el mercat laboral, i encara més en la mesura que uns resultats educatius més alts i uns sous més baixos les converteixen en una aportació clau a les economies nacionals. Una avaluació recent del govern britànic mostra, per

Aquesta nova posició de les dones ha tingut un impacte considerable en la cria dels infants. Els governs han respost amb la creació de més «places» d'educació i atenció infantil, tot i que de vegades sense una regulació i un finançament suficients, i sense l'objectiu de construir un sistema de gestió pública. En suma, gràcies als serveis per a la primera infància, les dones poden seguir les seves carreres professionals i participar en la vida econòmica i cívica fins a un punt desconegut en el passat. A primera vista, sembla que aquests desenvolupaments causats per un criteri d'eficiència econòmica han reforçat la igualtat d'oportunitats per a les dones. Això no obstant,

Mancances del model d'eficiència econòmica pel que fa a la igualtat de gènere

La incorporació cada vegada més gran de les dones en la vida laboral contribueix certament a una major igualtat. Amb tot, a la Unió Europea, si bé les dones estan majoritàriament més qualificades, perceben aproximadament el 80% del salari dels homes per la mateixa feina. La diferència és menor en feines més ben pagades, com en el cas dels empresaris, els metges o els advocats, tot i que en aquestes feines les dones encara topen amb un sostre de vidre. Com més avall anem en l'escala de qualificació educativa, més augmenta la diferència entre homes i dones.

Una segona mancança, que sorgeix de considerar el treball femení només des d'una perspectiva econòmica, és que es reforça la segregació de les dones en àmbits gens o mal remunerats. En les actuals economies de serveis, cada vegada es troben més dones en quatre feines concretes: neteja, restauració,

atenció a les persones i caixeres. En aquests camps abunda el treball femení i mal pagat, i el mateix succeeix en l'àmbit dels serveis per a la infància, on el 95% dels treballadors són dones.

En tercer lloc, la proporció de dones que treballen a temps parcial és sovint 3 o 4 vegades superior a la dels homes, i aquesta proporció augmenta entre les dones que han d'atendre infants. Si es perllonga durant els anys de cria dels infants, la jornada laboral a temps parcial té un impacte notable en les carreres de les dones, en les pensions i en els ingressos al llarg de la vida, i, per tant, en el benestar de la família. A més, gran part d'aquest treball a temps parcial de les dones és ocasional o marginal, és a dir, són feines a temps parcial eventuais, pagades en negre i sense seguretat social.

Finalment, si les polítiques per a la infància s'enfoquen des d'una perspectiva bàsicament econòmica i laboral, centrades en «serveis infantils per a les mares treballadores», aleshores l'oferta de serveis tendeix a ser insuficient. La qualitat també es veu afectada quan l'objectiu principal és donar «atenció mentre les famílies treballen», i no es considera com a prioritari el dret de l'infant a desenvolupar-se i a rebre educa-

ció. La mediocritat dels serveis que s'ofereixen manté la desconfiança en l'atenció fora de la llar i reforça així el treball a temps parcial de les mares.

Cal també un criteri de qualitat

Novament, cal que s'adopti un programa més explícit per a la igualtat, igual que en el cas dels serveis per a la infància. Sense el marc d'uns valors que recullin la igualtat d'oportunitats per a les dones des de la perspectiva dels drets humans, les dones poden continuar en un segon pla a causa del seu rol de gènere i de cria dels infants.

La igualtat d'oportunitats per a les dones depèn d'un suport polític ferm. Suècia ha estat exemplar en aquest sentit, i ha vinculat tradicionalment les polítiques referents a la primera infància amb les de la igualtat de gènere. La baixa per paternitat està ben remunerada (13 mesos amb un 80% del sou) i inclou incentius perquè els pares en facin ús, per fomentar que les tasques d'atenció als infants siguin compartides. A partir dels 12 mesos d'edat, els infants tenen dret a assistir a un servei educatiu de finançament públic, amb mestres amb titulació superior, que formen equip amb altres mestres amb un diploma professional de tres anys. La política dóna suport a un treball ben remunerat per a les dones i a uns serveis infantils de qualitat.

Conclusió

El criteri d'eficiència econòmica ha aportat beneficis als infants, les dones i els serveis infantils. Però té limitacions

clares. El racionalisme econòmic tendeix a penalitzar els programes socials i educatius, alhora que incrementa les ajudes als negocis, a l'exèrcit i a d'altres lobbys potents de l'economia. En els serveis per a la primera infància, sovint es resigna a posar èmfasi en les competències considerades importants per a l'economia, sense una atenció paral·lela als valors democràtics o a la convivència en la solidaritat i el respecte. La manca d'aquesta atenció a la diversitat i al seu finançament té com a conseqüència que els infants d'entorns socioeconòmics o ètnics desafavorits arribin sovint a l'escola amb un nivell notablement inferior al de la majoria d'infants pel que fa al desenvolupament lingüístic i cognitiu. El model d'eficiència econòmica negligeix també les dones: es beneficia del seu treball, però és lent a l'hora de remunerar la seva feina segons un valor just. Un mercat laboral dèbil i unes polítiques socials febles comporten que moltes dones es vegin relegades a feines en el sector dels serveis incloent l'atenció als infants a temps parcial i mal pagades. L'enteniment entre pobles també es veu degradat, ja que el discurs econòmic subjacent es refereix predominantment a la competició entre nacions, i no als beneficis mutus sorgits de l'intercanvi intercultural. Ha arribat el moment que els investigadors i els polítics de l'àmbit de la primera infància formulin uns criteris d'igualtat i democràtics per compensar el model econòmic predominant.

John Bennett va ser coautor dels informes *Niños pequeños, grandes desafíos* i és investigador superior de la Xarxa Intergovernamental «Starting Strong» Bennett.paris@gmail.com

Els drets de l'infant, un nou tipus d'estàndard universal

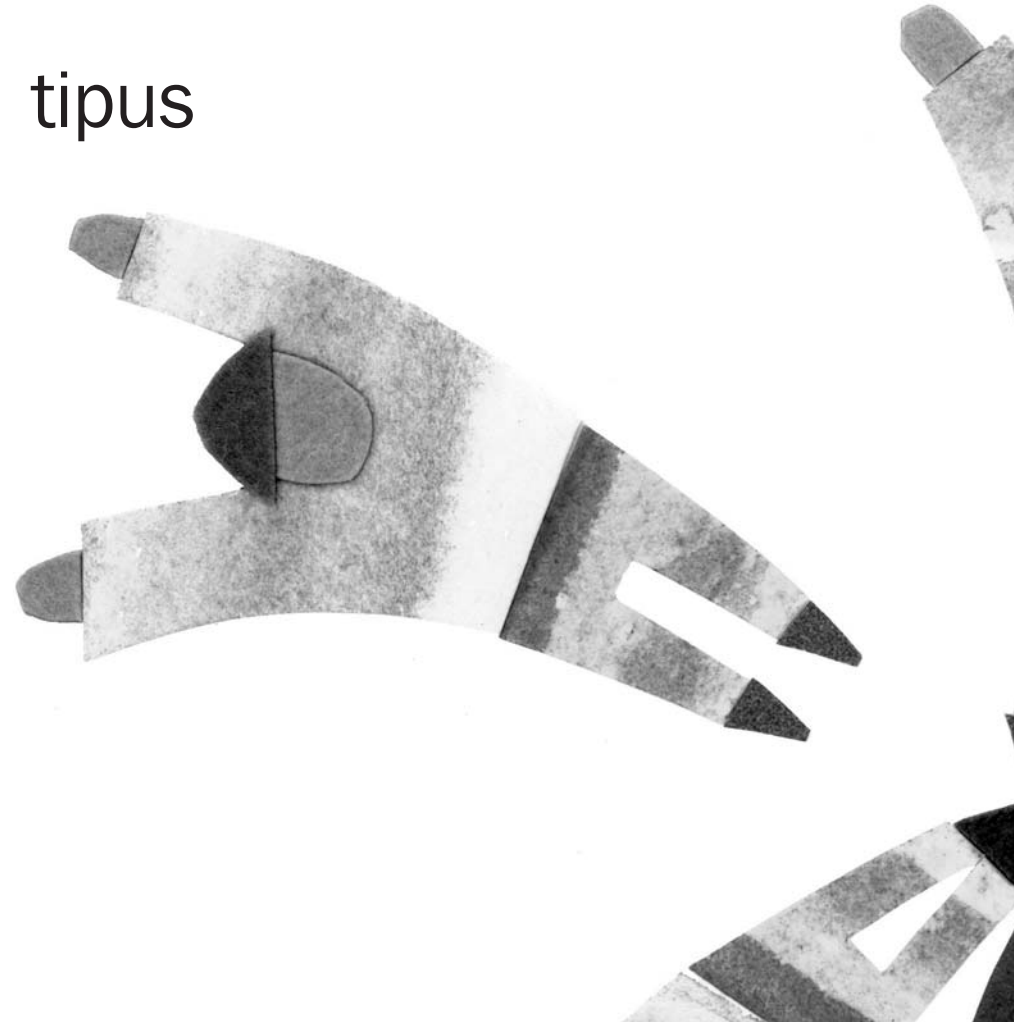
Martin Woodhead

Martin Woodhead examina quina ha estat la contribució de la Convenció sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides per aconseguir la igualtat d'oportunitats per a tots els infants, incloent els més petits.

Malgrat els arguments sobre les seves imperfeccions i imprecisions, podem afirmar que la Convenció sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides és el millor punt de partida per a un desenvolupament polític per als infants del món. Exigeix que tots els infants siguin respectats com a persones amb els seus propis drets, i estableix quatre «principis generals»: el dret a la supervivència i al desenvolupament; a la no-discriminació; al respecte per l'opinió i els sentiments; i a l'*interès superior de l'infant* com a consideració primordial (Articles 6, 2, 12 i 13). Ha estat ratificat pels governs de pràcticament tots els països, que han de donar comptes regularment al Comitè dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides sobre el progrés en la implantació de la Convenció.

Però la implantació dels drets de l'infant dins les polítiques i les pràctiques de la primera infància encara està a les beceroles. De fet, una de les principals raons per les quals el Comitè de les Nacions Unides va decidir dedicar el Dia de Debat General del 2004 a la primera infància definida com dels 0 als 8 anys va ser precisament el fet que els informes dels països haguessin dedicat tan poca atenció a les implicacions de la Convenció per als més petits. En conseqüència, el Comitè va preparar un document interpretatiu, Comentari General 7 sobre la «Implantació dels Drets de l'Infant en la Primera Infància», ratificat el setembre de 2005 (<http://www.ohchr.org>).

El Comentari General confirma que «els infants tenen tots els drets consagrats per la Convenció. [...] la Convenció sobre els Drets de l'Infant s'ha d'aplicar holístitcament a tota la primera infància, tenint en compte el principi d'universalitat, indivisibilitat i interdependència de tots els drets humans» (paràgraf 3). I continua amb una anàlisi de les implicacions de la Convenció en el desenvolupament polític en l'àmbit de la primera infància, tenint en compte els principis generals, l'assistència als pares i les famílies, el desenvolupament d'uns serveis inclusius, els infants amb necessitats

especials pel que fa a protecció i recursos, i la construcció de capacitats.

La política de la primera infància formulada en termes dels drets de l'infant s'allunya clarament d'un enfocament instrumental convencional. L'infant deixa de ser considerat com a mer destinatari de serveis, beneficiari de mesures protectores, o subjecte d'experiments

Un segon tret important del desenvolupament d'una política basada en els drets es refereix al paper del mateix infant en la realització dels seus drets. El Comitè assenyala que sovint es passa per alt el respecte per l'infant com a agent, o es refusa per inadequat per raons d'edat i immaduresa. Identifica l'Article 12 de la Convenció de les Nacions Unides, que diu que l'opinió de l'infant ha de ser respectada, com a principi general, aplicable als infants més petits, i elabora tres principis

socials. Tampoc no s'hauria de considerar la primera infància com una oportunitat d'inversió, de cara a l'explotació del capital humà. En lloc d'això, cada un dels drets es valora com un fi en ell mateix. I això es combina amb la identificació de les responsabilitats dels educadors, de les comunitats i de l'Estat per permetre que l'infant posi en pràctica els seus drets.

participatius, cada un d'ells amb implicacions per a la política i la pràctica:

(a) el dret de l'infant a ser consultat sobre qüestions que l'afectin hauria d'implantar-se des dels primers anys de manera adequada a les capacitats, els seus interessos, i el dret a ser protegit de males experiències;

(b) el dret d'expressar les opinions i els sentiments hauria de ser present en la vida quotidiana de l'infant a la llar, en els serveis sanitaris i educatius, en els procediments legals i en el desenvolupament de polítiques i serveis; i

(c) s'haurien de prendre totes les mesures adequades per garantir que els qui són responsables dels infants escoltin les seves opinions.

La presència de la perspectiva dels drets dins el desenvolupament polític encara té molt camí per fer. Tenir en compte els drets de tots els infants no es redueix a uns serveis més inclusius; també comporta un canvi més fonamental en la imatge de l'infant dins la societat. Però la Convenció ha transformat espectacularment el panorama polític, amb una defensa de la primera infància cada vegada més basada en el reconeixement dels drets universals de l'infant. Al fer-ho, estableix un nou tipus d'estàndard universal.

Martin Woodhead és catedràtic d'Estudis sobre la Infància a la Open University de Gran Bretanya. m.woodhead@open.ac.uk

Infants que creuen fronteres: potenciar la inclusió dels infants en els centres infantils

Chris Pascal i Tony Bertram

Chris Pascal i Tony Bertram presenten un estudi transnacional que ofereix una visió de les experiències i les perspectives de les famílies immigrants amb infants.

Potser cap altra qüestió social representa un repte tan gran per als països de la Unió Europea com la immigració, que els enfronta a una diversitat creixent. Es tracta d'un tema polític clau que connecta les polítiques nacionals amb les internacionals, estretament vinculat a la pobresa urbana i als problemes socials relacionats, i que reflecteix neguits bàsics sobre què significa ser una nació, un poble i una unió. El tracte vers els immigrants ha esdevingut encara més important en el clima posterior a l'11 de setembre, amb uns nivells més elevats d'ansietat sobre la seguretat nacional i una xenofòbia creixent.

Per a la majoria d'infants de famílies vingudes d'altres països i d'altres cultures, els serveis d'educació i atenció per a la primera infància representen el primer context on es troben cara a cara amb les diferències entre la cultura de la llar i la cultura del país d'acollida. Per a les famílies que acaben d'arribar a un país nou, apuntar els seus fills en un servei infantil posa també en contacte, i sovint en conflicte, els seus valors culturals amb els valors del país d'acollida. Pel que fa als països amb uns alts índexs d'immigració, els serveis per a la primera infància són espais claus per a un millor desenvolupament dels objectius nacionals d'inclusió social i de nous ciutadans.

Existeix, però, una manca important d'estudis sobre experiències d'infants immigrants en serveis infantils i sobre el que els immigrants de les diferents cultures esperen d'aquests serveis. L'estudi «Infants que creuen fronteres» és una resposta a aquesta situació, que investiga com els sistemes educatius i d'atenció a la primera infància de cinc països: Anglaterra, França, Alemanya, Itàlia i els Estats Units serveixen als infants d'immigrants recents i el que les famílies volen per als seus fills. S'han triat aquests cinc països per les importants diferències que presenten en la manera com donen serveis als infants de famílies immigrants.

Objectius i mètodes

L'equip d'investigadors es planteja un seguit d'objectius. En primer lloc, donar veu a les esperances, les creences i les preocupacions de les famílies immigrants pel que fa a l'educació i l'atenció dels seus infants, que introduiran perspectives que preveiem que ampliaran i en alguns casos qüestionaran la teoria i les pràctiques de l'Europa Occidental i dels EUA. En segon lloc, identificar diferents models de treball amb els infants immigrants amb l'esperança que els països poden aprendre els uns dels altres en ser exposats a models que ampliaran el repertori del que és possible i qüestionaran les creences que es donen per bones. En tercer lloc, crear un procés on les famílies i el personal dels centres infantils s'impliquin en un diàleg sobre el que és millor per als infants. Finalment, volem produir materials de formació per als professionals.

El mètode central d'aquest estudi segueix l'enfocament pres per Tobin, Wu i Davidson en el seu estudi *L'educació infantil en tres cultures*. Hem realitzat vídeos de la vida quotidiana dels infants de tres i quatre anys en centres infantils en cadascun dels cinc països, i després

els hem utilitzat, no només per obtenir dades, sinó com a eines per facilitar un diàleg plural i intercultural. Utilitzem els vídeos com a eina per parlar sobre les creences i les preocupacions dels infants, les famílies i els líders de les comunitats immigrants, dels educadors i els administradors que treballen en centres que donen servei als fills i filles dels immigrants acabats d'arribar, dels experts en serveis infantils i dels polítics. Esperem que mostrant els mateixos vídeos a aquests sectors implicats en els cinc països, podrem destacar les similituds i les diferències en la manera com cadascú enfoca les promeses i les reptes d'incloure els immigrants en el teixit social.

Durant els dos primers anys del projecte, l'equip ha hagut de fer front a alguns reptes importants. Malgrat això, hi ha consens als cinc països que el mètode ha funcionat bé. Els vídeos desperten rics debats que sovint ofereixen testimonis i punts de vista molt interessants. També els esdeveniments polítics i socials de cada país han tingut un impacte notable en la investigació. Per exemple, la primera entrevista de grup que vam realitzar va tenir lloc el matí dels bombardeigs de Londres, la qual

cosa va tenir un gran impacte en el diàleg. El nen que protagonitzava el vídeo de França que mostràvem va morir en un incendi d'un apartament de París i durant un temps no estàvem segurs de poder utilitzar aquest vídeo i el diàleg que n'havia sorgit. L'ús del vel va esdevenir un tema polèmic de primer ordre durant les entrevistes, ja que el vídeo d'Anglaterra se situa en una comunitat on el vel està molt estès, i hi apareix una educadora que du vel; això va donar lloc a debats rics però complexos en els grups.

Les lliçons emergents

En referència als mètodes

En el nostre treball inicial de capturar les veus dels infants hem après que:

- els vídeos són útils perquè els infants s'expressin;
- els infants són molt conscients de les seves condicions de vida en el món així com en els centres infantils;
- també hem examinat altres tècniques per garantir que tots els infants puguin expressar-se plenament en els diàlegs;

- hem de vigilar molt les relacions de poder entre els investigadors i els participants;
- construir una relació de confiança amb els infants per assegurar un diàleg obert requereix temps i recursos i una inversió significativament més elevada que la que nosaltres hem pogut fer fins ara.

Sentim que la nostra tasca fins ara ha mostrat l'enorme potencial d'incloure les veus dels infants en el projecte. Amb tot, aquesta tasca ha mostrat també que incloure les veus dels infants d'una manera adequada, ètica i equitativa requerirà una inversió addicional notable de temps i de suport a la recerca.

En referència als professionals

De les anàlisis inicials han sorgit algunes qüestions que podem començar a incorporar en la política i la pràctica. Hem après que:

- Gairebé totes les famílies acabades d'arribar volen que els seus infants siguin bilingües i desitgen que rebin suport bilingüe, però la gran majoria volen que l'èmfasi es posi en l'aprenentatge de la llengua del país d'acollida.
- Totes les famílies volen que algú del centre parli la seva llengua per poder-se comunicar més fàcilment.
- La majoria de famílies confien que poden mantenir la llengua mare dels infants a la llar.
- La majoria de famílies desitgen un currículum més estructurat i acadèmic.
- Els centres sovint estan disposats a ajustar els pro-

grames per incloure l'aprenentatge cultural a través de celebracions, vestits, menjars, etc.; però no aborden les diferències culturals i de poder més profundes.

- Tenir membres de l'equip de la comunitat és útil, però aquests membres es troben en una situació complicada i sovint es veuen marginats tant del centre com dels grups de la comunitat pel seu rol com a mediadors.

Lliçons polítiques

El projecte ha generat dades que van més enllà dels serveis i les pràctiques de l'educació infantil. Hem après que:

- Les famílies acabades d'arribar experimenten la presència dominant del racisme i sovint la pobresa i ho expressen clarament en les converses pensades per debatre la pràctica referent als infants. Els manquen espais de debat per expressar les experiències viscudes i manifesten que ningú no els escolta o que se senten silenciats.
- Hi ha una gran ignorància i molts estereotips sobre les famílies acabades d'arribar en les comunitats d'acollida.
- Les famílies acabades d'arribar no necessàriament reben suport d'altres famílies de la comunitat.
- Hi ha una forta demanda d'un diàleg més obert per part de les famílies i dels professionals a totes les comunitats.

- Existeix una consciència clara de la manca d'equitat en les relacions entre les famílies, els professionals i els infants i el desig d'afrontar això a través de més diàleg i de més formació.

Aquestes lliçons nodriran la següent fase de l'estudi, que actualment s'està desenvolupant. Però resulta clar que aquest estudi tindrà implicacions en diverses àrees claus de la política, incloent l'exclusió social, la pobresa infantil, el fracàs escolar i l'ocupació laboral dels pares i mares.

Chris Pascal i Tony Bertram treballen al Centre de Recerca per a la Primera Infància de Birmingham.
 drchrispascal@crec.co.uk
 drtonybertram@crec.co.uk

Vers una educació inclusiva

Bronwen Cohen

Bronwen Cohen examina la nova legislació escocesa per als infants amb necessitats de suport addicional.

Devolució i inclusió

Els infants amb discapacitats sovint pateixen desavantatges econòmics i socials, tant durant la infantesa com en la vida adulta. Les dades mostren que les persones amb discapacitats tenen moltes més dificultats pel que fa a l'educació i la formació, la qual cosa els aboca massa sovint a l'exclusió social. Però és l'exclusió social durant la infantesa la que pot ser determinant per a aquesta experiència educativa no reeixida.

És, doncs, important que el Parlament escocès restablert a Edimburg el 1999 després de gairebé 300 anys sota el domini de Londres hagi considerat com a prioritari un enfocament educatiu inclusiu. La legislació de l'any 2000 estableix una direcció clara: tots els infants tenen dret a l'educació i a desenvolupar tot el seu potencial, i els ajuntaments han d'escoltar les opinions dels infants i dels joves en les decisions que els afecten de manera important. Després d'una àmplia consulta, la legislació del 2004 va canviar el marc per donar suport als infants amb necessitats de suport addicional per a l'aprenentatge. La nova llei promou la inclusió per mitjà del llenguatge –el terme «necessitats de suport addicional» substitueix al de «necessitats educatives especials»– i per mitjà d'una atenció centrada en garantir que tots els infants rebin el suport necessari per ajudar-los a desenvolupar tot el seu potencial.

Nous drets per als pares i mares

La llei atorga nous drets per als pares i mares, amb la intenció d'implicar-los més en els serveis. Tenen dret a demanar una valoració de les necessitats de suport del seu fill o filla si pensen que no s'ha fet.

L'objectiu de la legislació és enfortir la col·laboració entre les famílies i les escoles i oferir a les famílies, així com als infants, la possibilitat de fer-se sentir dins l'àmbit de l'educació. Les autoritats educatives han de garantir una comunicació i una col·laboració efecti-

ves entre tots els organismes i una valoració que tingui en compte tots els organismes rellevants i que impliqui els infants i les seves famílies.

Impacte i mancances

La nova legislació i el programa que l'acompanya han donat lloc a canvis importants i a nous recursos per a provisions per a infants amb necessitats de suport addicional. S'ha iniciat una nova etapa en la relació amb les famílies així com amb els mateixos infants i joves. S'està ajudant molts més infants a desenvolupar tot el seu potencial en l'educació, i s'està permetent que els infants siguin educats en entorns inclusius. Però hi ha encara mancances, sobretot pel que fa a la primera infància.

La nova llei exigeix que les autoritats educatives locals ofereixin suport addicional als infants amb discapacitats (generalment de menys de tres anys) que ho necessitin, segons la recomanació d'un consell de salut. Això no obstant, existeix evidència que s'han produït pocs avenços en els serveis per a aquests infants, ni en l'atenció a la necessitat de les famílies d'un servei de jornada completa un cop els infants comencen l'escola. Mentre que les aspiracions de la nova legislació cobreixen

l'educació infantil, les limitacions de l'oferta de serveis públics per a aquest grup d'edat –centres d'educació a temps parcial a partir dels tres anys– minen la nova legislació i plantegen algunes qüestions greus sobre els serveis per a infants amb necessitats de suport addicional.

Un projecte recent de treball amb famílies d'infants amb necessitats de suport addicional va mostrar que aquestes famílies no tenen informació sobre els seus drets, s'enfronten a dificultats per trobar escoles que cobreixin les seves necessitats i es mostren preocupades sobre la manca de formació i de qualificació del personal que treballa amb els seus fills. El nombre i la qualitat de serveis és insuficient per jugar un paper adequat en la diagnosi i el suport precoços. L'experiència de les famílies en els anys d'educació infantil sovint no establia les bases necessàries per a una bona relació entre famílies i professionals. En molts sentits, més aviat establia la base per a unes relacions difícils, que fan necessàries noves mesures per resoldre els conflictes amb les famílies. També és problemàtica la insuficiència de serveis per als infants en edat escolar.

Hi ha també qüestions relacionades amb els treballadors. Si bé hi ha exemples de treballs interdisciplinaris

eficaços, el treball en equip és sovint problemàtic. Una de les demandes més freqüents dels infants en edat escolar segons un estudi recent als Scottish Borders era la de més auxiliars o mestres de suport addicional; els infants valoraven positivament el suport que donaven i pensaven que més suport d'aquest tipus comportaria més millores. Molts treballadors dels serveis preescolars i d'atenció a infants en edat escolar tenen nivells de qualificació baixos i estan mal pagats.

Alguns van més enllà i suggereixen canvis més essencials. Una proposta és la introducció de «pedagogs», un model inspirat en Dinamarca (vegeu el número 5 d'INFÀNCIA A EUROPA), on els qui treballen amb la primera infància i en l'atenció a infants en edat escolar estan altament qualificats i tenen un enfocament holístic de l'educació que els dona una major comprensió de les necessitats físiques i emocionals dels infants. Les propostes recents de *Children in Scotland* perquè hi hagi una qualificació de pedagog social a Escòcia pretenen animar el debat sobre el tipus de personal disponible per ajudar a garantir que els infants des de les primeres etapes de la vida se sentin totalment part de la societat i que no esperin menys a mesura que creixen.

Conclusió

Escòcia té una nova legislació educativa de la qual pot sentir-se orgullosa, que ofereix uns drets nous i importants a infants i famílies. El fort èmfasi en la col·laboració ha donat lloc a alguns exemples excel·lents de bones pràctiques. Però les aspiracions de la nova legis-

lació requereixen moltes més accions per garantir una oferta adequada de serveis per a la primera infància per a infants en edat escolar fora de les hores escolars, i un reciclatge notable dels treballadors. La base per a unes relacions sòlides entre famílies i professionals ha d'establir-se en els primers anys i, si s'aconsegueix, permetrà que calgui destinar menys atenció i menys recursos a la resolució de conflictes.

Bronwen Cohen és directora de *Children in Scotland*
bcohen@childreninscotland.org.uk

Escoltar la veu de l'infant

A Escòcia i a la resta del Regne Unit es dona cada vegada més importància a consultar els infants sobre els serveis. La recerca de *Children in Scotland* en referència als infants amb necessitats de suport especial als Scottish Borders ha revelat que existeix una llacuna important en la política i la legislació actuals. La seva definició d'accessibilitat és més limitada que la comprensió del món que tenen els infants i els joves. La investigadora Caroline Dunmur comenta: «L'accessibilitat té tant a veure amb que tothom pugui tenir cabuda com amb que hi hagi un suport específic. Les perspectives dels infants sovint són més holístiques que les que reflecteixen les lleis actuals.» L'amistat i el sentiment d'inclusió ocupen els primers llocs en la llista de prioritats dels infants i dels joves. Sense aquests, afirma Dunmur, «els infants pensen que és senzillament impossible que l'escola sigui genuïnament accessible»

«No podem satisfer tothom!»

La diversitat en l'enfocament de la situació

Regine Schallenberg-Diekmann

Garantir la igualtat d'oportunitats per als infants els pares dels quals treballen amb horaris extensos i «atípics» és un problema creixent. Regine Schallenberg-Diekmann presenta un enfocament que combina el fet de donar resposta a les famílies amb les bones pràctiques pedagògiques.

L'enfocament de la situació

Els pares de la Lena treballen tots dos per a una gran cadena de supermercats de Berlín. La mare treballa per torns a la caixa, mentre que el pare és l'encarregat del magatzem i treballa amb horaris irregulars i de vegades molt extensos. El primer centre de la Lena, com molts d'altres, obria de les 6.30 a les 17.30 de dilluns a dijous i fins a les 16.30 els divendres. Quan la mare de la Lena havia de treballar fins tard, els pares havien d'agafar el cotxe i fer 120 quilòmetres perquè la nena de dos anys passés la nit a casa l'àvia. Recentment, els pares de la Lena li van trobar un nou centre, que no només els va de camí a la feina, sinó que a més obre fins a les 21h.

Aquest centre practica l'enfocament de la situació (Situationsansatz). Basant-se en la Pedagogia de l'Oprimid de Paolo Freire, aquest enfocament utilitza les situacions vitals complexes i contradictòries dels infants i les seves famílies com a base del treball pedagògic. La situació vital de la Lena no només influeix en la percepció d'e lla mateixa, sinó també del món. Tot el que aprèn ho associa amb els coneixements que ja ha adquirit. Les seves preguntes i interessos, els seus intents d'explicar i d'interpretar, tots parteixen de les seves experiències prèvies.

Els pedagogs parlen amb els infants, els pares, els col·legues i altres experts per determinar les situacions clau de la vida dels infants. Això no vol dir mantenir una conversa matinal sobre l'efecte que la situació laboral dels pares té en la vida quotidiana de l'infant. És més important que els pedagogs escoltin l'infant i es fixin en els senyals que dona. Com se sent? Què necessita? Què fa? Quins interessos té?

Els pedagogs també pregunten als pares de la Lena sobre la rutina diària de la família. Els pares poden decidir fins on volen compartir, però comprenen per què els professionals els ho pregunten. Junts, els pares i els pedagogs parlen de com

caldria estructurar la rutina diària en el centre per assegurar el benestar i la felicitat de la Lena.

Hi ha altres infants que es queden alguns vespres al centre. La mare del Paul i la Luise és instructora en un gimnàs, i ells assisteixen al centre en horaris diversos, després d'arranjar-ho prèviament amb els pedagogs; de vegades no arriben fins a la tarda o primera hora del vespre. També altres pares treballen amb horaris irregulars; de vegades treballen fins tard, mentre que altres dies acaben aviat o no treballen. La mare del Songül treballa en un hospital. La del Sebastian és funcionària i treballa fins tard un dia a la setmana. El pare del Viktor treballa moltes hores com a empleat d'un banc. Hi ha molts pares que treballen per torns en una comissaria que hi ha a la vora.

Igual que en el cas dels pares de la Lena, els pedagogs parlen amb aquests pares sobre què consideren important. Quins serveis poden oferir als seus fills? Què necessiten els infants del centre? El personal també aporta els seus punts de vista. Les experiències i els informes d'altres centres amb horaris extensius també aporten informació i plantegen qüestions que, si no, potser no es plantejarien. Així, totes les parts implicades analitzen la situació conjuntament.

Oferir servei al vespre

Sobre la base d'aquesta anàlisi, els pedagogs decideixen quins objectius han de perseguir i quina és la millor manera d'aconseguir-los. L'objectiu final és el desenvolupament global dels infants, així com la seva capacitat d'aprenentatge. En aquest centre en concret, per als pedagogs estava clar que calia molt més que un simple arranjament dels horaris per oferir un horari d'obertura extens. Han de crear un entorn que ofereixi als infants que es queden fins tard una atmosfera familiar. El grup prepara el sopar en una cuina petita, abans de seure tots junts a taula. Les zones de joc tenen activitats interessants i estimulants per a tots els grups d'edat. Hi ha zones de descans per als infants que estan cansats, la qual cosa permet a la Lena dormir una estoneta abans

que la vinguin a recollir. No cal dir que al centre hi ha sempre els pedagogs que tenen més relació amb els infants. Calen uns rituals regulars i unes rutines quotidianes per contrarestar la naturalesa canviant de la quotidianitat familiar.

El fet d'obrir fins tard no només ha tingut un efecte enorme sobre la rutina diària d'aquest grup d'infants: tots els altres infants i adults del centre s'han vist també afectats. Ara els pedagogs, per mantenir els principis de l'enfocament de la situació, han d'assegurar que tots els infants reben el nivell educatiu que els correspon, sigui quin sigui l'horari que fan al centre.

Participació i documentació

La importància de la participació i autonomia dels infants és evident; perquè l'educació sigui un procés actiu i un mitjà per a l'aprenentatge sobre la vida i el món, els infants han de poder escollir quins interessos i quins temes volen explorar. El desenvolupament dels infants, així com la planificació i l'aplicació del treball pedagògic, han de documentar-se d'una manera transparent. La documentació escrita es complementa amb fotografies, dibuixos i gravacions de vídeo.

La documentació de l'ensenyament i l'aprenentatge permet que els infants recordin: desenvolupen una consciència sobre el fet que estan aprenent, així com què i com aprenen. La documentació també és útil en les converses que es mantenen regularment amb els pares sobre el desenvolupament dels seus fills. La documentació permet que els treballadors reflexionin sobre la seva feina. Hem aconseguit els objectius? Què ha

funcionat i què no? Han sorgit temes nous? Finalment, els pares necessiten tenir confiança en el centre per poder utilitzar els serveis del vespre per als seus fills tranquil·lament; de manera que, si bé la documentació sobre els projectes i el desenvolupament dels infants és important per a tots els pares, és particularment significatiu per als pares que es troben en aquestes situacions.

Dur la política a la realitat dels infants i les famílies

Els pedagogs que utilitzen l'enfocament de la situació examinen la situació inicial, decideixen sobre els objectius de la seva feina, actuen segons aquests objectius i reflexionen sobre si els han aconseguit. Aquesta reflexió ajuda a millorar contínuament la qualitat del treball pedagògic i de l'anàlisi de la situació. Per tal d'establir quines són les situacions claus d'un infant, es demana als infants i als adults que aportin els seus coneixements, les seves opinions, les seves percepcions i sentiments, que s'analitzen en relació amb certs «temes generatius» subjacents, temes que afecten la majoria de la societat o d'una generació.

Es pot identificar un ampli ventall de temes generatius en el cas de moltes de les famílies que necessiten el servei d'horaris extensius: el sector dels serveis està creixent; l'atur és elevat; el risc de pobresa augmenta; els treballadors pateixen molta pressió. Els serveis d'atenció i educació de la primera infància a Alemanya no ofereixen prou places, especialment per als infants de menys de tres anys. Els horaris generalment no estan pensats per a les famílies, però es fa difícil ampliar-los a causa d'interessos creats.

La investigació minuciosa de les situacions claus i dels temes generatius subjacents és, inevitablement, un procés polític crític. Els aspectes polítics de l'enfocament de la situació es plasmen també en els objectius primordials d'autonomia, solidaritat i competència. L'autonomia és impossible sense solidaritat: la individualitat i el que és comú van de la mà!

El nivell de finançament dels centres a Berlín és insuficient per al centre de la Lena. La ràtio de personal només permet obrir durant 11 hores. El cost de personal addicional es paga amb el pressupost de l'organització sense ànim de lucre que gestiona el centre. Només és possible gràcies a la solidaritat entre els divuit centres gestionats per aquesta organització!

A Alemanya, es considera que els pares d'aquests infants que assisteixen als centres fins tard al vespre són mals pares o despreocupats. Però potser era millor la solució que els pares i l'àvia de la Lena van provar durant tant de temps? El que és clar és que ningú no havia tingut en compte la dificultat de la situació de la família... fins que van arribar a aquest centre, que treballa amb solidaritat i amb l'enfocament de la situació.

Regine Schallenberg-Diekmann és la directora del INA.KINDER.GARTEN, Berlín
r.schallenberg@inakindergarten.de

Els mestres haurien de lluitar contra els estereotips de gènere

Emilie Stendahl

El personal dels serveis infantils sovint estableix diferències entre els nens i les nenes d'una manera que reforça els estereotips de gènere; Emilie Stendahl explica que a Suècia cada vegada hi ha més consciència sobre aquest fet.

«Si arriba un nen amb una cotxet de bebè, els adults de vegades diuen coses com: «Brruum! És el teu cotxe nou?». Però si arriba una nena amb el mateix cotxet, l'adult abaixarà la veu i xiuxiuejarà: «Oh, és la teva amigueta? Que dorm? Hem de parlar fluixet». «Animem les nenes a l'empatia i al joc de rol. Per què no hauríem de fer el mateix en el cas dels nens?», pregunta la mestra d'infantil Carina Carlén.

En moltes escoles infantils de Suècia hi ha cada vegada més consciència del paper essencial que juguen els adults a l'hora de reforçar, o fins i tot crear, estereotips de gènere. Des de principi de la dècada de 1990, s'han creat alguns projectes perquè el personal d'infantil lleixi i discuteixi la teoria sobre el gènere, i observin la seva pròpia feina i l'entorn. S'analitzen els resultats i de vegades es realitzen canvis: es canvien joguines, s'alteren lleugerament les rutines, els infants es divideixen en grups més reduïts. Però sobretot és una qüestió de

canvi d'actituds. «Està molt arrelat a la nostra cultura tractar els infants segons el seu sexe, i és per això que hem de treballar conscientment la igualtat per promoure una major consciència de gènere en l'àmbit infantil. Per tal d'oferir a tots els infants l'oportunitat de desenvolupar-se com a individus», afirma Carina Carlén.

Gran ressò en els mitjans de comunicació

Molts d'aquests projectes han rebut atenció per part dels mitjans de comunicació, potser en especial els dels centres infantils Tittmyran i Björntomten de Gälve. A través de les filmacions de les seves interaccions amb els infants, el personal va adonar-se que tractava diferent els nens de les nenes. Aleshores van utilitzar «pedagogia compensatòria», dividint els infants en grups d'un mateix sexe, que els permetia ajudar els infants de maneres diferents. Aquests projectes innovadors n'han inspirat molts d'altres,

i el 2003 el govern va nomenar un comitè per promoure la igualtat als centres infantils. Durant tres anys, els seus membres van recollir informació sobre les diferents maneres com els centres treballen i fomenten la igualtat, van examinar com s'aplica i s'ensenya la teoria de gènere en l'educació dels mestres, i van finançar projectes en l'àmbit infantil. També van examinar per què hi ha tan pocs homes que treballen en l'educació infantil (només 2-3% a Suècia) i com se'n podrien contractar més. Però sobretot, el comitè va voler posar l'èmfasi en el treball amb els infants més que en la contractació de més homes.

Nenes boniques, nens forts. Com els infants desenvolupen els valors

Un dels projectes finançats pel comitè va fer-se a l'or, un centre infantil d'Estocolm amb només 15 infants, on treballen la Carina Carlén i les seves dues col·legues. Van iniciar un projecte de gènere/democràcia en col·laboració amb dos «peda-

gogs de gènere». Igual que en molts altres centres infantils, la Carina i el seu equip van començar el debat plantejant-se preguntes com: «Què és la igualtat?» i «Què és el gènere?», i en un parell d'ocasions van convidar els pares i les mares a participar-hi. Van visitar altres centres que ja treballaven la igualtat abans de continuar observant les seves pròpies interaccions amb els infants. Aviat van descobrir que tenien molta feina a fer si volien promoure la igualtat. «Ens adonem, per exemple, que deixem que les nenes siguin les nostres ajudantes, i que sovint les animem dient-lo que han estat molt bones i boniques.»

Però, què comuniquem a la llarga amb aquests comentaris repetits del tipus «que bonica que estàs amb aquest vestit» o «amb aquesta samarreta se't veu molt fort»? es pregunta la Carina. «És clar que podem dir als infants que estan guapos, però el que realment els volem transmetre és que són bonics tal com són. Volem ajudar-los a desenvolupar un sentiment d'autoestima que no depengui dels seus atributs externs.» Els mestres transmeten, tant si ho volen com si no, valors, actituds i idees als infants. «Per això van ser tan importants les primeres discussions que vam tenir! Vam poder adonar-nos del que fem i com ho fem. Tot es redueix a coses que són força senzilles de canviar.»

Els mestres creatius són capaços d'utilitzar qualsevol material

L'objectiu de *l'or* no ha estat mai fer iguals tots els infants, sinó que l'im-

portant és l'individu. Es tracta d'oferir als infants un ventall més ampli d'opcions, i en conseqüència no han substituït cap joguina ni cap llibre; només n'han afegit alguns. La Carina agafa una pila de llibres nous d'un prestatge. Són llibres amb personatges femenins actius, cosa que es van adonar que els mancava quan van fer un inventari de la bibliografia. El mateix passava amb moltes cançons, poemes i contes: la majoria parlen de personatges masculins. De vegades, els mestres poden canviar el personatge masculí i explicar-lo en femení, o al revés, com quan representen la història d'un príncep que li costa dormir perquè li han amagat un pèsol sota el matalàs.

Fomentar la igualtat és fomentar la democràcia

La Carina pensa que el projecte sobre el gènere ha donat resultats positius, la qual cosa noten tant les mestres com els infants. A més, ara els infants tenen més veu en això. Els mestres, per exemple, han introduït un gest per indicar a un infant que demana atenció que ja l'han vist i que després li tocarà el torn. «És un petit gest per fer-los saber que els hem vist, perquè deixin acabar de parlar els altres. L'objectiu és que cada infant se senti prou còmode i segur per aixecar-se i prendre el seu lloc, i en aquest sentit, fomentar la igualtat és fomentar la democràcia.

Ara, els diners destinats al projecte inicial s'han acabat, però l'or ha format una xarxa per la igualtat amb deu centres més per mantenir viu el debat. Els membres de la xarxa es troben diverses vegades l'any per debatre, intercanviar idees i invitar ponents que els plantegin nous estímuls. Cada centre ha de trobar la seva manera de treballar, i és important que s'adonin que els caldrà temps, pensa la Carina. «Sovint ens adonem que acabem de dir o fer alguna cosa que no està en absolut en consonància amb la manera que volem treballar, la qual cosa mostra que no es fa de la nit al dia, sinó que es tracta d'un compromís lent i continuat».

Molt per fer

És difícil valorar quants centres infantils treballen el gènere i la igualtat. El comitè va rebre unes 300 sol·licituds per al projecte, i en va finançar 34 que implicaven 110 centres repartits per tot Suècia. Això indica que hi ha un interès extens, però no és gaire si tenim en compte que hi ha 9.000 centres infantils.

Queda molta feina per fer, va concloure el comitè en el darrer informe. Subratllava que promoure la igualtat no és opcional, sinó una obligació que es desprèn de les convencions internacionals (incloent la Convenció sobre els Drets de l'Infant de Nacions Unides) i del currículum d'educació infantil de Suècia. El currículum descriu aquesta prioritat: «La manera com els adults responen als infants, així com les demandes i els requeriments que els imposen contribueixen a la seva apreciació de les diferències de gènere. L'educació infantil ha de treballar per contrarestar els models i els rols de gènere tradicionals. Les nenes i els nens haurien de tenir les mateixes oportunitats de desenvolupar i explorar les seves capacitats i els seus interessos sense les limitacions que imposen els rols dels estereotips de gènere.»

Pedagogs de gènere

Actualment, a Suècia hi ha uns 300 pedagogs de gènere; mestres especialitzats que treballen específicament en la lluita contra els estereotips de gènere. El govern, davant la necessitat d'una major consciència en les escoles, va prendre la iniciativa de formar aquests treballadors i es va convidar a mestres per a totes les edats a participar en un curs universitari de 10 setmanes amb el títol «Valors fonamentals, igualtat i gènere». L'objectiu inicial que el 2004 hi ha hagués almenys un pedagog de gènere a cada municipi no s'ha aconseguit; només 138 dels 290 municipis suecs en tenen un.

Emilie Stendhal es periodista *freelance*.
emilie.stendhal@gmail.com

L'ús dels mitjans de comunicació per promoure el respecte per les diferències

Paul Connolly

Paul Connolly parla d'una iniciativa a Irlanda del Nord que demostra el paper clau que pot jugar l'educació infantil en la promoció de la cohesió social en una societat profundament dividida.

Després de vint-i-cinc anys de conflicte armat a Irlanda del Nord, amb més de 3.500 morts i més de 40.000 ferits greus, existeix ara un sentiment creixent d'optimisme. Les principals organitzacions paramilitars o s'han desarmat o si més no s'han compromès a un futur de pau. Hi ha hagut més de deu anys de pau relativa, i el juny de 2007, els principals partits polítics, abans fortalemente enfrontats, han passat a governar junts.

Hi ha molts motius per a l'esperança, però queden moltes cicatrius. Les dues comunitats principals, la catòlica i la protestant, continuen profundament dividides. Tres quartes parts de la població viu en zones segregades i més del 95% dels infants segueixen assistint a escoles catòliques o protestants. Segueix havent-hi una presència significativa de prejudicis sectaris, amb episodis esporàdics de violència i amb tensions contínues entre les comunitats protestant i catòlica en les zones de proximitat.

Aquestes divisions tenen un impacte directe en les vides dels infants. Les investigacions han demostrat que fins i tot

als tres anys d'edat, els infants protestants i catòlics mostren preferència pels esdeveniments culturals i les tradicions de la seva pròpia comunitat. Als sis anys, es calcula que una tercera part dels infants d'Irlanda del Nord són conscients de les divisions de la comunitat i que un 15% expressen ja obertament prejudicis sectaris.

Iniciatives dels mitjans de comunicació per als infants-Irlanda del Nord

En aquest context, l'Institut per a Iniciatives de Pau, amb base als EUA i l'Organització per als primers anys-NIPPA han desenvolupat un programa educatiu innovador i desafiant en els darrers anys. La Iniciativa dels Mitjans de Comunicació per als Infants -Irlanda del Nord (MIFC-NI) vol promoure el respecte per les diferències entre els infants mitjançant l'ús d'històries breus de dibuixos animats emeses per televisió, acompanyades de recursos per utilitzar a les escoles (per a més informació, vegeu www.mifc-pii.org).

El desenvolupament del MIFC-NI va haver de superar molts obstacles: dificultats inicials per convèncer els polítics i els professionals que els infants són conscients de les divisions en la comunitat i que aquestes els afecten; la lluita per desenvolupar una visió i un programa comuns entre un gran ventall de grups i organitzacions interessades; i les pors i ansietats molt reals que segueixen existint tant entre els professionals de la primera infància com entre les famílies.

Amb tot, si bé ha estat un procés llarg i de vegades difícil, el MIFC-NI ha aconseguit un èxit considerable. Més de 440 escoles han rebut formació i uns 10.000 infants han experimentat directament el programa. A més, els estudis suggereixen que aproximadament un 70% dels infants i les famílies d'Irlanda del Nord han vist els dibuixos animats per televisió. Més recentment, el govern ha acordat experimentar l'extensió del MIFC-NI en el primer any de l'escola primària.

Les principals lliçons apreses

Durant aquest període s'han après moltes lliçons. Però potser les més importants són:

- 1)** la necessitat d'una formació de qualitat i d'un suport continuat per als treballadors de la primera infància;
- 2)** dins d'això, la importància d'animar aquests treballadors perquè reflexionin i treballin sobre les seves pròpies actituds i experiències;
- 3)** la necessitat d'implicar les famílies des del principi i donar a la presentació del currículum una perspectiva de desenvolupament de la comunitat;
- 4)** la importància de la recerca i l'avaluació.

Les evidències de la investigació sobre els efectes de la divisió de la comunitat en les actituds i la consciència dels infants van jugar un paper clau per impulsar el suport inicial a la iniciativa. A més, una avaluació rigorosa de l'impacte del MIFC-NI en les actituds i la consciència dels infants no només ha demostrat que la iniciativa ha estat efectiva sinó que també ha donat més evidències per animar les organitzacions claus i el govern a donar suport per continuar desenvolupant el MIFC-NI.

Paul Connolly és catedràtic d'Educació a la Queen's University de Belfast
paul.connolly@qub.ac.uk

«Éist» significa escoltar: diversitat i igualtat a Irlanda

Colette Murray

Colette Murray descriu com a Irlanda finalment s'han introduït en les polítiques els temes de la diversitat i la igualtat.

Els *Travellers* irlandesos són una minoria ètnica (aproximadament 30.000) que ha format part de la societat irlandesa des de fa segles. Tenen una llarga història, un sistema de valors compartits, la seva pròpia llengua, costums i tradicions. Tenen també moltes coses en comú amb els *Travellers* i els gitanos europeus, incloent una tradició nòmada, extenses famílies i la resistència a l'absorció en les poblacions sedentàries, en la lluita per conservar la seva identitat. Avui, l'experiència dels *travellers* d'Irlanda pot descriure's com la de la marginació i l'exclusió, agreujades per una negació generalitzada de la seva identitat cultural.

La societat irlandesa ha esdevingut visiblement més heterogènia en la darrera dècada i els debats sobre la diversitat, la discriminació i els drets han adquirit importància. Persisteix la percepció per part dels nadius que el tema de la diversitat i la igualtat és relativament nou a Irlanda. Però és un tema que fa temps que representa un repte per a aquells que viuen la marginació i la discriminació per raó de gènere, discapacitat, d'origen ètnic (incloent els *Travellers*), d'orientació sexual i de classe.

El programa de formació «Éist» («escoltar» en irlandès)

Històricament, el sector irlandès de l'atenció i l'educació de la primera infància i la formació dels seus professionals no han abordat el tema de la diversitat i l'equitat. S'ha considerat irrelevant, seguint la creença que als infants no els afecta la diversitat. Tant l'educació infantil com les escoles han ofert als «*Travellers*» bé un model de segregació o un d'integració. Les conseqüències són greus: resultats desiguals dels infants *Travellers* i la invisibilitat de les identitats de molts infants dins les pràctiques de l'educació infantil. Dues qüestions plantegen avui un repte al sector: Per què resulten necessàries i rellevants la diversitat, la igualtat i la pràctica antidiscriminatòria en l'educació infantil? Com

poden implicar-se els formadors i els professionals amb confiança i sensibilitat en aquestes qüestions?

Davant d'aquesta situació, el projecte «Éist» ha pres la capdavantera en el foment de la consciència i la formació sobre la diversitat i la igualtat en el sector de l'atenció i l'educació de la primera infància a Irlanda. «Éist-Escoltar» té la seva base en el *Centre Traveller Pavee Point* de Dublín, una organització voluntària no governamental compromesa amb els drets humans dels *Travellers* (www.paveepoint.ie).

Basat en l'experiència de l'exclusió social dels *Travellers* i la necessitat d'un enfocament de justícia social en l'atenció i l'educació de la primera infància, el projecte «Éist» va desenvolupar, seguir i avaluar un programa de formació centrat en les necessitats i els drets dels infants de grups minoritaris i majoritaris. L'objectiu és que els professionals puguin adquirir les habilitats per posar en pràctica el respecte per la diversitat, tenint en compte la investigació actual, la legislació i les convencions de les Nacions Unides. El programa presenta alguns enfocaments claus sobre la diversitat i la igualtat en els serveis d'educació infantil. Dóna suport a l'exploració del significat d'aquests enfocaments en la teoria i en la pràctica. Desenvolupa la capacitat per dissenyar i avaluar de manera crítica els recursos d'aprenentatge que promouen la igualtat en els serveis d'educació infantil. Introdueix el concepte de reflexió crítica com a essencial per promoure la inclusió. Vincula la legislació i la pràctica, centrant-se en la importància d'una legislació de la igualtat i antidiscriminatòria.

Impacte polític

«Éist» pretén despertar la consciència en l'àmbit polític i ajudar a estendre un enfocament d'igualtat i diversitat en la formació i els serveis per a la primera

infància. Sempre ha existit una resistència per part del govern a abordar els problemes dels *Travellers* dins un marc de la diversitat i la igualtat, malgrat el fracàs de les polítiques de segregació i d'integració en l'educació infantil. Ha estat una tasca llarga i difícil convèncer els polítics, els formadors i els professionals que tots els

infants són conscients de la diversitat i els afecta. Amb tot, la política està canviant. La diversitat i la igualtat apareixen ara als documents polítics, i es mencionen en els Plans Estratègics locals. Estan desapareixent els centres de preescolar segregats per a *Travellers* i es recomana la formació per a centres inclusius. El 2006, l'Oficina del Ministre de la Infància va publicar les Directrius per a Professionals sobre Diversitat i Igualtat, escrites per l'equip d'«Éist» (www.omc.gov.ie). Considerem que són importants per al futur de l'educació infantil a Irlanda, però calen el suport i el compromís governamentals adequats.

«Éist» continuarà lluitant perquè s'estengui i es doti de recursos un enfocament de la diversitat i la igualtat en l'atenció i l'educació de la primera infància. S'ha establert una Xarxa Nacional per la Diversitat i la Igualtat. El proper pas és un programa de formació sobre la diversitat i la igualtat que el 2008 s'estendrà a tot Irlanda.

Colette Murray és la coordinadora del projecte de formació per la diversitat i la igualtat «Éist» i membre fundador de DECET.

ecce@pavee.iol.ie

«Nines del Món» iniciar el diàleg amb els infants sobre l'exclusió i la discriminació

Anke Krause

Anke Krause presenta una manera d'abordar la desigualtat i l'exclusió que poden produir-se en els centres infantils.

Tots els infants tenen dret a ser protegits contra l'exclusió i la discriminació. Però en un estudi d'àmbit internacional sobre la tasca a favor del foment del respecte i la diversitat, Glenda MacNaughton va adonar-se de la poca informació de què es disposa perquè els professionals i els infants trobin maneres d'adreçar aquestes qüestions. Alguns descobriments, però, assenyalen que hi ha intervencions que poden canviar les actituds dels infants. El treball amb les nines pot complir aquestes condicions.

Aquest mètode de treball es va iniciar als Estats Units i a la dècada de 1990 es va introduir a Europa, on va ser desenvolupat per alguns col·legues d'Anglaterra (Babette Brown), dels Països Baixos (Anke van Keulen) i de Dinamarca (Marianne Egedahl). A Alemanya, nosaltres treballem amb nines des de l'any 2000, en el marc del projecte KINDERWELTEN.

Què són les nines?

Les nines són unes nines especials, nines amb identitat. «Visiten» els infants dels centres infantils i els expliquen qui són i quines són les seves experiències. Tenen un nom, una família, una història, tenen els seus propis gustos. Tenen una llar, parlen certes llengües, tenen menjars preferits i altres que no els agraden, hi ha coses que els agrada fer i altres que els costen més. Tenen certes característiques i experiències que molts infants reconeixeran. Tenen, igual que els infants del grup, alegries i penes. I aquestes són les coses que comparteixen. Els infants simpatitzen amb ells, amb la seva alegria o la seva pena. De seguida es fan amics de les nines i esperen amb ganes les seves visites.

Una nina i la seva identitat reflecteix la diversitat del grup d'infants. És important que la nina tingui una aparença que facilita la identificació dels infants.

Per tal d'evitar estereotips, és important que disposem també d'informacions de les famílies. Quan parla amb els pares, l'educador hauria de tenir sempre present que la cultura de cada família és diferent. Una família turca no representa els costums i els rituals de totes les famílies turques! Les històries que expliquen les nines contenen aspectes de les experiències dels infants. Això no obstant, també expliquen coses que els infants no han experimentat.

Així, els infants poden identificar-se amb alguns trets de les nines. I alhora, si presenten alguns trets que no són presents en el grup, poden transmetre als infants l'experiència de la diversitat. Quan expliquen vivències en què se'ls tracta injustament o se senten refusats, obren la possibilitat que els infants parlin d'experiències similars que hagin viscut. Fomenten el respecte per la diversitat i presenten experiències tristes o difícils per tal que els infants no hagin de seguir enfrontant-s'hi sols.

Què poden fer les nines?

Poden contribuir a diversos objectius importants:

- Enfortir la pròpia identitat i la identitat dels grups de referència: en els intercanvis amb les nines i entre ells, els infants experimenten un reconeixement i una valoració d'ells mateixos i del seu grup de referència principal, la família.

- Donar vida a la diversitat: les nines possibiliten l'accés a les diferents cultures familiars.
- Fomentar el pensament crític vers els prejudicis i la discriminació: les nines poden ajudar els infants a desenvolupar la seva comprensió dels criteris de justícia i de les conductes injustes.
- Qüestionar i lluitar contra el prejudici i la discriminació: les nines ajuden els infants a pensar sobre la manera de defensar-se ells mateixos i els altres contra les conductes injustes i a desenvolupar competències per resoldre problemes.

Què en treuen els infants?

Les experiències agradables en relació amb la diversitat permeten que els infants se sentin còmodes amb les diferències i que s'hi relacionin d'una manera competent. Aprenen a fer front a les conductes injustes i se senten capaços de canviar coses i actuar junts contra la injustícia. La base fonamental per a això és el desenvolupament del diàleg i les competències de negociació que acompanyen una cultura de l'intercanvi, marcada pel respecte mutu.

Anke Krause és coordinadora del projecte KINDERWELTEN, de difusió nacional a Alemanya, i membre actiu de la xarxa DECET.

anke.krause@kinderwelten.net

Les Nines del Món a Europa

Dinamarca: marianne.egedal@websped.dk

Alemanya: www.kinderwelten.net

Anglaterra: www.personadolltraining.uk

Països Baixos: www.mutant.nl

Irlanda del Nord: www.nippa.org

Una formació per a treballadors de la primera infància centrada en el respecte per la diversitat

Myriam Mony

Myriam Mony ens presenta una professió important a França i ens explica un curs de formació d'educadors de la primera infància que posa molt d'èmfasi en el reconeixement de la diversitat

L'atenció i l'educació de la primera infància a França

L'atenció i l'educació de la primera infància a França, i les professions que hi treballen, han sofert diversos canvis al llarg del temps, que responien a moments històrics concrets. En aquest article volem parlar del moment actual, del paper d'aquests serveis i els seus professionals.

Educadors

Els educadors són un grup professional recent. Té les arrels en el sector de l'atenció a la infància, però va néixer d'un moviment de pedagogia activa. Els educadors estan especialitzats en acompanyar l'educació i l'atenció dels infants dels 0 als 6 anys i en el treball amb les famílies. Aquesta professió es va establir per primera vegada el 1973, i inicialment treballaven en tots els serveis de la primera infància, però en la dècada de 1980 van haver d'abandonar les *écoles maternelles* quan el Ministeri d'Educació va reestructurar aquests serveis. Però una mica abans, cap a mitjan anys 1970, els serveis per a la primera infància van ser repensats com a centres d'aprenentatge primerenc, la qual cosa implicava uns objectius educatius i socials. Aquesta evolució va marcar una transició fonamental: el pas d'uns serveis infantils considerats de manera aïllada, a uns serveis considerats en estreta relació amb les famílies dels infants i els seus contextos socials i culturals.

El 1993 es va produir una reforma de la qualificació dels educadors de la primera infància, i la professió va passar a formar part de l'àmbit del treball social. La formació professional va passar a contemplar el treball amb infants fins a 7 anys en un gran ventall de serveis no escolars (p. ex., *crèches*, ludoteques, cases residencials, hospitals).

Aquesta reforma posava l'accent en el treball en col·laboració amb altres professionals, col·laboradors i famílies. El 1999 es va reconèixer el treball amb les famílies com a part essencial, i una llei de 2002 va col·locar els infants i les famílies al cor dels serveis socials. Ara les professions relacionades amb l'educació i els serveis socials tenien la capacitat de donar suport a les famílies i el treball amb els infants implicava considerar-les, fossin presents o absents:

Un decret de l'agost de 2000 col·locava els educadors de la primera infància al centre dels serveis socials per als infants i les famílies. Més recentment, el 2005, hi ha hagut noves reformes en la formació d'aquesta professió clau. Avui comporta una formació de tres anys per obtenir un diploma estatal, dividida en quatre àrees de competències bàsiques.

- Acollida i acompanyament de l'infant i la família: 400 hores
- Activitats pedagògiques per a l'infant: 600 hores
- Comunicació professional: 250 hores
- Dinàmiques institucionals, interinstitucionals i de col·laboració: 250 hores.

La formació teòrica es combina amb 60 setmanes de pràctiques, que es realitzen en cinc llocs diferents.

Aquesta nova formació ha millorat la posició de l'educador, que ha passat d'estar qualificat només per treballar en serveis infantils a ser capaç de treballar d'una manera holística amb infants en moltes situacions diferents. L'educador

infantil determina quines són les condicions necessàries per a l'acollida i l'acompanyament de l'infant, que aplica un equip que treballa estretament amb les famílies. L'educador infantil és també un treballador social a la frontera entre la intervenció social i la prevenció. La prevenció s'hauria d'entendre com el fet de garantir el benestar i el desenvolupament físic, psicològic i social de l'infant, tenint en compte les seves circumstàncies i els seus antecedents. No es tracta d'estigmatitzar o de negar les diferències, sinó de reconèixer i donar suport a les diferències i animar tothom a trobar el seu lloc, al costat dels altres, dins la comunitat. Per a això cal que els educadors siguin capaços de respectar la diversitat.

Formar en el respecte per la diversitat

L'École de Service Social du Sud Est (ESSSE) de Lió és un centre de formació d'educadors infantils. Si bé el programa de formació per als educadors infantils és bàsicament el mateix a tot arreu, cada centre de formació té els seus projectes específics. L'ESSSE dóna molta importància al reconeixement i al respecte a la diversitat; reconèixer la diversitat significa considerar la diferència com un recurs que pot desenvolupar-se, en lloc de com un defecte que cal corregir. Això ens du a posar molta atenció en els punts següents :

- Reconèixer els lligams i per tant la cultura de cada infant i en particular la seva manera d'expressar-se.
- Crear unes condicions per donar suport

als infants i a les famílies que són diferents en cada cas, però dins d'un enfocament inclusiu.

- Tenir en compte les situacions familiars i el gènere (home, dona).
- Treballar conjuntament amb els pares.
- Acceptar la singularitat de cada infant tal com es manifesta i ajudar aquest infant a viure dins la comunitat.
- Donar suport a una socialització més basada en reconèixer la diversitat que en assegurar la conformitat.
- Treballar com a part d'un equip i dur a terme projectes educatius i socials adequats a les comunitats locals (districte, poble, etc.).
- Crear les condicions que assegurin l'accessibilitat a tots els serveis per a tots, generant així inclusió social.
- Saber com vincular l'educació i l'assistència social.

Durant el període de formació, s'utilitzen diferents cursos i experiències pràctiques per abordar el tema del respecte a la diversitat. L'enfocament es basa en aprendre a treballar amb les famílies, i consisteix a desenvolupar habilitats professionals a través d'un procés d'integració de les teories i la pràctica. S'utilitzen diversos mètodes pedagògics:

- Elements teòrics que incorporen enfocaments antropològics i sistèmics. Això dóna als estudiants unes referències teòriques que els aporten una bona comprensió dels processos funcionals i evolutius que funcionen en una determinada cultura, i les interaccions entre els sistemes familiars i institucionals. Aquests elements teòrics es presenten en tallers temàtics o conferències que serveixen per abordar qüestions com «la doble pertinença», com l'infant pertany i forma part tant de la seva família com del servei al qual assisteix.
- Participació en una activitat de foto-llenguatge sobre les famílies, on es presenten un ampli ventall de situacions familiars (p. ex., un pare o una mare sols, famílies adoptives). Els estudiants han d'identificar i valorar les seves pròpies reaccions i sentiments en referència a aquestes situacions i les seves diferències, i reflexionar sobre la seva resposta quan s'enfronten a situacions reals.

- Formació en marcs professionals. Les pràctiques donen experiència en un entorn professional. S'ofereixen opcions dins i fora d'Europa. Els tutors del curs treballen per implicar estretament en la formació els professionals del lloc d'acollida.
- Treball de recerca basat en un enfocament inclusiu en els centres infantils. Els temes que els estudiants trien més sovint són: les festes, les activitats quotidianes (el son, l'acollida, el menjar), l'ús de joieria simbòlica, la llengua materna, i temes vinculats amb les opcions ideològiques (p. ex., la dieta vegetariana o les creences religioses), amb les dietes per raons de salut i amb situacions d'infàncies particulars.
- Desenvolupament de coneixement a través de la recerca a la biblioteca i el contacte amb altres centres de recursos i xarxes implicades en la promoció de la diversitat (p. ex., DECET, *Infància a Europa*, *Le Furet*).
- Un mòdul d'arts visuals, per complementar aquests enfocaments.

Finalment, és molt important per a l'ESSSE el fet de treballar en col·laboració amb la xarxa DECET en un projecte finançat per la Fundació Bernard van Leer.

Myriam Mony és la cap del departament de formació d'educadors de la primera infància a l'ESSSE mony.myriam@wanadoo.fr

Focus en...

Glenda MacNaughton

Anke van Keulen i Peter Moss

Anke van Keulen i Peter Moss entrevisten la directora del Centre per l'Equitat i la Innovació en la Primera Infància (CEIEC) de la Universitat de Melbourne, capdavantera en la defensa de la igualtat d'oportunitats per a tots els infants.

Ens podria explicar quins són els seus orígens i com va començar a interessar-se pels temes de la diversitat i l'equitat?

Em vaig formar com a mestre d'infantil a Austràlia a finals de la dècada de 1960. Era l'època de les protestes contra la guerra de Vietnam, d'un gran moviment contra la proliferació nuclear, i de la lluita pel dret dels indígenes a la terra i l'alliberació de la dona. Enmig de tot plegat, em vaig fer feminista, activista contra la guerra i mestra d'infantil. Els motius de tot això són complexos i difícils de resseguir però el que sí que sé és que vaig emprendre un viatge on els temes de l'equitat i la diversitat van adquirir cada vegada més importància per a mi.

Vostè és la directora del CEIEC. Quan i per què es va establir aquest centre?

El CEIEC es va establir com a centre de recerca de la Universitat de Melbourne al novembre de 2001, dins d'una prioritat de la Facultat d'Educació de crear grups d'investigadors en les seves àrees més fortes. Quan es va desenvolupar la idea del centre, jo treballava amb un grup cada vegada més nombrós d'estudiants de doctorat sobre la primera infància, que investigaven sobre temes d'equitat i tenia un grup reduït però apassionat de col·legues que compartien l'interès pels drets dels infants i la justícia social. Jo pensava que podíem i havíem de dedicar els nostres esforços a crear un espai estable i potent on poguéssim desenvolupar la nostra tasca i crear enfocaments basats en la recerca, per produir un canvi socialment progressista i políticament compromès dins l'educació infantil.

La tasca del Centre es basa en quatre idees centrals: tots els infants tenen dret a participar com a ciutadans iguals i actius en l'educació infantil, segurs dels seus drets i lliures de qualsevol forma de discriminació, incloent el racisme, el sexisme i el classisme; la

col·laboració de la comunitat i la universitat és un component essencial per donar suport a l'equitat, la justícia social i la innovació en l'educació infantil; la investigació és un component central per millorar les experiències dels infants en l'educació infantil; i un enfocament interdisciplinari basat en xarxes d'interès en torn de la justícia social i de qüestions claus de l'equitat és un component important per produir coneixement sobre l'equitat, els drets dels infants i l'educació infantil.

I quines són les principals àrees de treball actualment? Ens en podria donar alguns exemples?

Tenim tres programes de recerca en funcionament ara mateix: «Ciutadania, infància i educació», «Identitats, equitat i educació» i «Pedagogies per al canvi social». En cada un d'aquests programes hi ha diversos projectes específics. Alguns dels projectes actuals dins del programa «Ciutadania, infància i educació» impliquen treballar amb l'Ajuntament per incrementar el rol dels infants en la política i la presa de decisions. Alguns projectes claus del programa «Identitats, equitat i educació» se centren en les relacions entre els mestres i les famílies en contextos culturals diversos i en la manera com els infants construeixen identitats pel que fa a l'ètnia.

Sota el seu punt de vista, quins són els problemes principals a què s'enfronten els infants i les famílies a Austràlia en l'actualitat?

Diferents infants i diferents famílies tenen problemes diferents. Amb tot,

està clar que hi ha grups significatius d'infants que es troben amb desavantatges i discriminació en l'Austràlia contemporània. Penso que és urgent trobar la manera d'encarar i canviar això. En concret, molts infants indígenes i les seves famílies tenen moltes dificultats perquè s'escoltin i es respectin les seves necessitats i els seus desigs.

Quines són les seves prioritats pel que fa a l'educació i l'atenció de la primera infància?

La democratització de tots els aspectes del currículum, de les relacions i de la política de la primera infància, de manera que tots els infants puguin trobar maneres de desenvolupar les seves possibilitats com a ciutadans socialment justos i respectuosos en l'ara i l'aquí, no només com a futurs treballadors i aprendents permanents. Per a mi, l'educació i la recerca dels mestres d'infantil és essencial en això. Crec que és important invertir per potenciar les possibilitats perquè els mestres tinguin una formació profunda i una reflexió crítica sobre la seva feina, perquè puguin actuar com el que Gramsci anomenava «intel·lectuals orgànics»: agents del canvi per la democràcia dins dels seus contextos locals.

Qui i què han estat les principals influències en la seva feina, com a investigadora i com a mestra?

És una pregunta encara més difícil de respondre que les anteriors. Les influències han estat increïblement variades i canviants, però Paulo Freire ha estat particularment important al llarg del

temps, recordant-me sempre l'esperança de canvi que pot comportar l'educació. Políticament, m'han inspirat les històries, els somnis i les accions de moltes feministes del passat i del present, els activistes dels drets civils de molts països i els qui treballen contra la discriminació en els pròpies vides en cir-

rents edats) amb els que he treballat i segueixo treballant el que aporten, el que pregunten, el que qüestionen i el que inspiren és una influència sempre present en el que em pregunto sobre mi mateixa, sobre la meua recerca i la meua manera d'ensenyar.

Un dels seus darrers llibres és Doing Foucault in Early Childhood Studies (2005). Per què considera Foucault tan important?

Vaig «descobrir» Foucault a través dels escrits feministes de Valerie Walkerdine i Bronwyn Davies. Em van atraure la seva exploració de la política de la veritat i la seva manera d'entendre les relacions entre com pensem i com actuen en el món. Ofereix formes d'entendre els vincles entre el llenguatge, el coneixement i el poder que em semblen curioses, desafiantes i útils per intentar pensar amb més profunditat i actuar d'una manera més eficaç per la justícia social i els drets dels infants. Les seves idees s'utilitzen cada vegada més per generar reflexió sobre la política del coneixement en els estudis de la primera infància i les variacions en la manera com afavoreix alguns grups i en perjudica d'altres. A través d'aquesta reflexió crítica, estan sorgint noves pràctiques per l'equitat i noves possibilitats de construir relacions democràtiques i plenes de significat amb els infants.

tats de construir relacions democràtiques i plenes de significat amb els infants.

El títol de la seva intervenció a la conferència de DECET a l'octubre és «Estratègies per promoure la igualtat d'oportunitats per als infants en els centres infantils». Podria resumir-nos quines són aquestes estratègies?

Les estratègies poden considerar-se com a simples passes per aconseguir els resultats desitjats en qualsevol situació concreta en què s'apliquen. Però jo no m'hi refereixo en aquest sentit. A mi m'interessa com ens fem més conscients, o el que jo anomeno estratègics, en la manera com pensem i plantejem les nostres relacions amb els infants. L'«estratègia» clau que crec que fa possible això és viure com a creadors de significat crític en les nostres vides amb els altres i amb els infants. Què significa això en la pràctica és el que exploraré a l'octubre.

En els seus articles i presentacions vostè promou un enfocament de formació transformadora i unes comunitats de coneixement crític? Què significa això en el cas dels centres infantils?

L'èmfasi en un enfocament de formació transformadora i unes comunitats de coneixement crític recau en desenvolupar les habilitats dels participants com a creadors de significat crític i com a agents del canvi social per tal que puguin encapçalar canvis socialment progressistes en els seus contextos locals. Els mestres es consideren agents del canvi i constructors de coneixement i no consumidors sense sentit crític del coneixement d'altres persones.

En el nostre treball «Respecte per la diversitat. Una visió internacional», publicat per la Fundació Bernard van Leer (2006) vostè parla de diferents escoles de pensament sobre diversitat. Quina és l'escola que prefereix i per què? Em sento apassionadament compromesa amb un enfocament de la diversitat anti-discriminatori, perquè reposa en la creença que és possible fer que el món sigui més respectuós i segur per a tots si reconeixem i abordem les relacions de poder opressives i injustes entre grups diferents. Com que crec que aquestes relacions disminueixen les nostres possibilitats humanes, trobo esperança en un enfocament del respecte de la diversitat centrat en qüestions de poder i en la política de les nostres relacions alhora.

Anke van Keulen i Peter Moss

cumstàncies molt difícils. En l'àmbit de la primera infància, també m'han inspirat grans activistes com Louise Derman-Sparks, Babette Brown, Elisabeth Dau i molts dels meus col·legues de la xarxa DECET. Amb tot, una influència constant en la meua feina com a investigadora i mestra han estat els estudiants (de dife-

infànciaeu-ro-pa

És una publicació conjunta d'una xarxa de revistes de set països europeus que se centra en els serveis i el treball amb els infants d'entre 0 i 10 anys i les seves famílies. Tot i que la majoria d'articles provindran dels països participants, **Infància a Eu-ro-pa** és oberta a qualsevol aportació d'arreu d'Europa.

Els objectius d'**Infància a Eu-ro-pa** són:

- Proporcionar un fòrum per a l'intercanvi d'idees, pràctiques i informació.
- Explorar la relació entre teoria i pràctica.
- Contribuir al desenvolupament de polítiques i pràctiques en l'àmbit europeu, nacional, regional i local.
- Celebrar la diversitat i la complexitat.
- Reconèixer la contribució del passat en el present.
- Aprofundir el coneixement de la infància a Europa, passada, present i futura.

Bambini in Europa, en italià:
Bambini - bambini@edizionijunior.it
Viale dell'Industria
24052 Azzano San Paolo, Bergamo, Italia
Tel.: +39 035 534 123
Fax: +39 035 534 143

Barn i Europa, en suec:
Tidningen Förskolan - forskolan@lararforbundet.se
Läraryöbundet, Box 12239, 102 26 Stockholm
Tel.: +46 (0)8 7376568
Fax: +46 (0)8 7376500

Børn i Europa, en danès:
Born & Unge - boernieuropa@bupl.dk
BUPL, Blegdamsvej 124
2100 Copenhagen, Dinamarca
Tel.: +45 354 65000
Fax: +45 354 65039

Children in Europe, en anglès:
Children in Scotland - info@childreninscotland.org.uk
Princes House
5 Shandwick Place
Edinburgh, EH 2 4RG Escòcia
Tel.: +44 131 228 8484
Fax: +44 131 228 8585

Dzieci w Europie, en polaco:
Fundacja Rozwoju Dzieci, im. Jana Amosa Komenskiego
frd@frd.org.pl
Flory 1/8, 00-586 Warszawa, Polònia
Tel.: +48 22 881 1580
Fax: +48 22 849 3041

Enfants d'Europe, en francès:
En Bélgica:
Observatoire de l'Enfant - observatoire@grandirabruelles.be
Rue des Palais, 42
1030 Bruxelles
Tel.: +32 028 008 358
Fax: +32 028 000 001
En França:
Les Amis du Furet - lefuret@noos.fr
6, quai de Paris . 67000 Strasbourg,
Tel.: +33 038 821 9662
Fax: +33 038 822 6837

Infància a Europa, en català:
Infància, educar de 0 a 6 anys
redaccio@revistainfancia.org
Infancia en Europa, en castellà:
Infancia, educar de 0 a 6 años
redaccion@revistainfancia.org

Asociación de Maestros Rosa Sensat
Av. Drassanes, 3
08001 Barcelona, España
Tel.: +34 934 817 373
Fax: +34 933 017 550

Infância na Europa, en portugués:
APEI - apei@mail.telepac.pt
Bairro da Liberdade, Lote 9, Loja 14, Piso 0
1070-023 Lisboa, Portugal
Tel.: +351 213 827 619
Fax: +351 213 827 621

Kinder in Europa, en alemany:
Betrifft Kinder - evagruerber@verlagdasnetz.de
Wilhelm-Kuhr-Str. 64
13187 Berlín, Alemanya
Tel.: +49 30 48 09 65 36
Fax: +49 30 481 56 86

Distribución en Austria: www.unserekind.at

Kinderen in Europa, en holandès:
SWP - swp@swpbook.com
Postbus 257
1000 Amsterdam, Holanda

En los Países Bajos:
Tel.: +31 203 307 200
Fax: +31 0203 308 040

En Bélgica:
VBJK - info@vbjk.be
Raas Van Gaverestraat 67 a
B-9000 Gent, Bélgica
Tel.: +32 923 247 35
Fax: +32 923 247 50